

VOLWAARDIG MEEDOEN!

Jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking en
volwaardige dagbesteding

Onderzoeksverslag

Auteur: Mariëlle Koppejan

Begeleidend docent: Jopke van der Borgt

1^e beoordelaar: Samantha Breuër

Opdrachtgever: Monique Kortenraij

Instelling: stichting Lentekind

Plaats van uitgave: Meliskerke

Datum: mei 2018

Versienummer:1.0

VOLWAARDIG MEEDOEN!

Jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke
beperking en volwaardige dagbesteding

Onderzoeksverslag

Auteur: Mariëlle Koppejan

Studentnummer: 68168

Begeleidend docent: Jopke van der Borgt

1^e beoordelaar: Samantha Breuër

Opdrachtgever: Monique Kortenraij

Instelling: Stichting Lentekind

Datum: mei 2018

Plaats van uitgave: Meliskerke

Opleiding: Social Work (SPH)

Versienummer: 1.0

Samenvatting

Stichting Lentekind is een groeiende organisatie en probeert waar mogelijk haar aanbod af te stemmen op de vraag van cliënten en hun ouders. Vanuit ouders/wettelijk vertegenwoordigers van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking wordt regelmatig de vraag gesteld of binnen stichting Lentekind dagbesteding is voor deze doelgroep. Dagbesteding aan deze doelgroep biedt stichting Lentekind beperkt aan één jongvolwassene. Op dit moment kan aan haar niet altijd voldoende ondersteuning, gericht op ontwikkeling, geboden worden. Dit komt omdat de focus van de begeleiding gericht is op de doelgroep kinderen/jongvolwassenen met een ernstige meervoudige beperking. Stichting Lentekind wil graag inspelen op de vraag van ouders en cliënten en een volwaardige dagbesteding bieden aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Vanuit bovenstaande probleemstelling is de volgende onderzoeksvraag tot stand gekomen.

“Wat heeft stichting Lentekind nodig om een volwaardige dagbesteding aan te bieden aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking?”

Om deze brede en open onderzoeksvraag vraag te kunnen beantwoorden is er verkennend kwalitatief onderzoek gedaan door twee respondentengroepen te interviewen. De belangrijkste conclusie uit het onderzoek is dat de begeleiding binnen een volwaardige dagbesteding heel belangrijk is. Het is van belang dat begeleiders kennis hebben van de doelgroep, diverse methodieken weet toe te passen en in staat zijn om in de ondersteuning rekening te houden met het emotionele ontwikkelingsniveau van de jongvolwassenen. Eén van de aanbevelingen die hier uit volgt is dat stichting Lentekind begeleiders zoekt die de competenties bezitten die nodig zijn voor het begeleiden van deze doelgroep. Daarnaast is het aan te bevelen dat stichting Lentekind begeleiders bijscholing aanbiedt om de juiste ondersteuning te kunnen blijven bieden aan de doelgroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking.

Abstract

The foundation Lentekind (spring-child) is a growing organisation and it tries to align, if possible, their offer to the demands from the clients and their parents. Parents/lawful representatives of young adults with an average or light mental disorder have asked several times if there is a possibility for daytime activities for this target audience at the Lentekind foundation. The foundation offers this activities limited to one young adult. At the moment they cannot offer her enough support, focused on education. That is because, the focus of the supervisors is pointed on the target audience children/young adults with a serious multiple disorder. Foundation Lentekind wants to respond to the question of parents and clients and wants to offer full-fledged daytime activities to young adults with an average or light mental disorder. From aforementioned issue emerged the following research question.

“What requires foundation Lentekind to offer full-fledged daytime activities to young adults with an average or light mental disorder?”

To be able to answer this large and open research question, exploratory qualitatively research has been done by interviewing two respondent groups. The most important conclusion from the research is that the guidance inside full-fledged daytime activities is very important. It is important that the supervisors have enough knowledge about the target audience, can apply adjusted methods and is capable to be considerate of the emotional education level in the support. One of the recommendations that follows, is that Lentekind is looking for supervisors who have the competences that are needed for guiding the target audience. It is also recommended that Lentekind offers in-service training to the supervisors, to ensure they can give the right support to the young adults with an average or light mental disorder.

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksverslag “Volwaardig meedoen: Jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking en volwaardige dagbesteding”. Dit verslag is het eindresultaat van een onderzoek dat uitgevoerd is in het kader van mijn afstuderen aan de HZ University of Applied Sciences te Vlissingen voor de opleiding Social Work.

Als eerste wil ik alle jongvolwassenen en hun ouders bedanken voor de medewerking aan mijn onderzoek. Zonder hen had ik dit onderzoek niet op deze manier kunnen uitvoeren. Daarbij wil ik ook de medewerkers van de Klimopschool bedanken voor de fijne samenwerking, de gastvrijheid en de tijd die zij genomen hebben om mee te werken aan mijn onderzoek. Ook de medewerkers van stichting Lentekind wil ik hartelijk bedanken voor hun medewerking en het deelnemen aan de interviews

Vervolgens wil ik mijn opdrachtgever, Monique Kortenraij, hartelijk bedanken voor alle tijd die zij heeft besteed aan mijn onderzoek. Alle keren dat er met mij meegedacht is over het uitvoeren van mijn onderzoek en de uitgebreide feedback die ik iedere keer kreeg op mijn onderzoeksverslag hebben ervoor gezorgd dat dit eindresultaat is behaald.

Daarnaast wil ik Jopke van der Borgt, mijn begeleider op school, bedanken voor de tijd die aan mijn onderzoek besteed is, de uitgebreide feedback en dat ik altijd mijn vragen mocht stellen. Op deze manier kon ik toetsen of ik nog op de goede weg zat. Ook Samantha Breuër wil ik bedanken voor de tijd die zij aan mijn onderzoek heeft besteed en de feedback die ik heb gekregen.

Tot slot wil ik iedereen bedanken die de tijd heeft genomen om mijn onderzoeksverslag te lezen en te voorzien van feedback. Ook mijn familie, collega's en vriend wil ik bedanken voor de aandacht voor mijn onderzoek en de motivatie die ik van hen kreeg.

Nogmaals hartelijk dank aan iedereen en veel leesplezier.

Mariëlle Koppejan

Meliskerke, april 2018

Inhoud

1.	Inleiding	1
2.	Theoretisch kader	3
2.1	Verstandelijke beperking	3
2.1.1	Conceptuele domein	3
2.1.2	Sociale domein	3
2.1.3	Praktisch domein	4
2.2	Volwaardige dagbesteding	4
2.2.1	Kwaliteit van bestaan of kwaliteit van zorg	4
2.2.2	Kwaliteit van bestaan	5
2.2.3	Onafhankelijkheid	5
2.2.4	Sociale participatie	6
2.2.5	Welbevinden	6
2.3	Begeleiding	7
2.3.1	Competenties van begeleiders	7
2.3.2	Methodieken	8
2.4	Emotionele ontwikkeling	9
2.5	Uitgangspunten voor het onderzoek	10
3.	Methode	11
3.1	Onderzoeksstrategie	11
3.2	Dataverzamelingsmethode	11
3.2.1	Vorm interview	11
3.3	Onderzoekspopulatie, eenheden en respondenten	11
3.4	Steekproef	12
3.5	Onderzoeksinstrumenten	12
3.5.1	Data analyse	13
3.6	Betrouwbaarheid, validiteit en bruikbaarheid	13
3.6.1	Betrouwbaarheid van het onderzoek	13
3.6.2	Validiteit van het onderzoek	13
3.6.3	Bruikbaarheid van het onderzoek	14
4.	Resultaten	15
4.1	Verloop veldwerk	15
4.2	Verstandelijke beperking	16
4.2.1	Conceptuele domein	16
4.2.2	Sociale domein	16
4.2.3	Praktisch domein	17
4.3	Onafhankelijkheid	17
4.3.1	Persoonlijke ontwikkeling	17

4.3.2	Zelfbepaling	17
4.4	Sociale participatie	18
4.4.1	Interpersoonlijke relaties	18
4.4.2	Sociale inclusie.....	18
4.4.3	Rechten.....	18
4.5	Welbevinden	19
4.5.1	Emotioneel welbevinden.....	19
4.5.2	Fysiek welbevinden	19
4.5.3	Materieel welbevinden	19
4.6	Begeleiding	20
4.6.1	Competenties begeleiding.....	20
4.6.2	Methodieken	20
4.7	Emotionele ontwikkeling.....	21
4.7.1	Emotionele kwetsbaarheid.....	21
5.	Discussie	22
5.1	Verstandelijke beperking.....	22
5.2	Onafhankelijkheid	22
5.3	Sociale participatie	23
5.4	Welbevinden	24
5.5	Begeleiding	25
5.6	Emotionele ontwikkeling.....	26
6.	Conclusie en aanbevelingen	27
6.1	Beantwoording deelvragen	27
6.2	Beantwoording centrale vraag	29
6.3	Aanbeveling.....	30
7.	Evaluatie	32
7.1	Onderzoeksproces.....	32
7.2	Evaluatie van het onderzoeksresultaat	32
7.3	Evaluatie eigen onderzoeksgedrag.....	33
	Bibliografie	34
	Bijlage 1 Feedbackverslag.....	36
	Bijlage 2 Topiclijst.....	37
	Bijlage 3 Opzet interview voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking	39
	Bijlage 4 Opzet interview voor medewerkers van stichting Lentekind.....	41
	Bijlage 5 Transcript interview met ouder van jongvolwassene	43

1. Inleiding

Volwaardig meedoen is belangrijk voor iedereen. Dit geldt ook voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Een volwaardige dagbesteding kan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking de mogelijkheid bieden om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving. Wat houdt een volwaardige dagbesteding in en wat is er nodig om dat te kunnen realiseren? Dat zijn vragen die ook speelden bij stichting Lentekind toen er steeds meer vraag kwam naar een dagbesteding voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Om antwoord te kunnen geven is het nodig dat er onderzoek gedaan wordt. Dit verslag is het eindresultaat van het uitgevoerde onderzoek.

De opdrachtgever van dit onderzoek is stichting Lentekind. Stichting Lentekind is een orthopedagogisch dagcentrum in Zeeland en heeft momenteel de volgende doelgroepen.

- Kinderen met een ontwikkelingsachterstand van nul tot ongeveer zeven jaar. Het gaat hierbij om kinderen die door hun intensieve ondersteuningsvraag als gevolg van een syndroom, verstandelijke beperking, ontwikkelingsachterstand of medische zorgvragen niet kunnen deelnemen aan het reguliere onderwijs of de kinderopvang.
- Kinderen en jongvolwassenen met een ernstige meervoudige beperking van nul tot ongeveer 25 jaar. Deze kinderen/ jongvolwassenen hebben zowel een lichamelijke als een ernstig verstandelijke beperking, hierbij is vaak sprake van bijkomende problematiek.

Stichting Lentekind biedt een gestructureerd dagprogramma aan met een goede afwisseling tussen inspanning en ontspanning. Stichting Lentekind wil dat alle kinderen en jongvolwassenen kunnen ontwikkelen, ieder op zijn eigen manier en eigen tempo (Van Der Weel, 2015).

Stichting Lentekind is een groeiende organisatie en probeert waar mogelijk haar aanbod af te stemmen op de vraag van cliënten en hun ouders. Vanuit ouders/wettelijk vertegenwoordigers van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking wordt regelmatig de vraag gesteld of er binnen Lentekind dagbesteding is voor deze doelgroep. Ouders stellen deze vraag omdat zij niet altijd een passende dagbesteding voor hun kind kunnen vinden. Zij hebben positieve verhalen gehoord over stichting Lentekind en willen graag dat hun jongvolwassene met een matige of lichte verstandelijke beperking dagbesteding krijgt binnen stichting Lentekind. Dagbesteding aan deze doelgroep biedt Lentekind nu beperkt aan één jongvolwassene. Deze jongvolwassene wordt op dit moment ondersteund door begeleiding van de doelgroep kinderen/ jongvolwassenen met een ernstig meervoudige beperking. Uit de praktijk blijkt dat haar op dit moment niet altijd voldoende ondersteuning, gericht op ontwikkeling, geboden kan worden. Dit komt omdat de focus van de begeleiding gericht is op de doelgroep kinderen/jongvolwassenen met een ernstige meervoudige beperking en de ondersteuning van jongvolwassenen met een matige verstandelijke beperking andere competenties vraagt van de begeleiders. Deze jongvolwassene heeft binnen Lentekind geen contact met andere jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking, terwijl dit voor haar van belang is onder andere voor haar sociale contacten.

Lentekind wil graag inspelen op de vraag van ouders en cliënten en een volwaardige dagbesteding bieden aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Eerst wil stichting Lentekind onderzocht hebben of het financieel en inhoudelijk haalbaar is. Of het financieel haalbaar is wordt onderzocht door een medewerker binnen stichting Lentekind. Ook inhoudelijk moet er onderzocht worden of Lentekind een mogelijkheid heeft om de vraag van ouders te vervullen. Wat betreft de inhoudelijke aspecten kan gedacht worden aan wat de behoeftes zijn van de jongvolwassenen, werkzaamheden die de jongvolwassenen kunnen uitvoeren en wat begeleiding nodig heeft om deze jongvolwassenen te kunnen begeleiden. Daarnaast is het van belang om de jongvolwassene met een matige verstandelijke beperking, die op dit moment werkt bij Lentekind, de juiste ondersteuning te bieden.

Wanneer stichting Lentekind niet laat onderzoeken of zij een dagbesteding kunnen bieden aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking, kunnen zij deze groep niet

starten. De jongvolwassenen zullen dan een andere dagbesteding moeten zoeken, maar aan de vraag die regelmatig vanuit ouders/wettelijk vertegenwoordigers gesteld wordt, kan dan niet voldaan worden. Zij willen namelijk dat hun kind dagbesteding binnen Lentekind heeft. Daarnaast blijft de jongvolwassene met de matige verstandelijke beperking onvoldoende ondersteuning, gericht op ontwikkeling, krijgen.

Bij dit onderzoek zijn verschillende personen betrokken. Ten eerste de directeur van stichting Lentekind. De directeur van Lentekind heeft opdracht gegeven om dit probleem te onderzoeken, zowel het financiële gedeelte, wat door een collega gedaan wordt, als het inhoudelijke gedeelte. De directeur heeft de orthopedagoog als opdrachtgever ingezet, voor het onderzoeken van het inhoudelijke gedeelte. De orthopedagoog zal dit onderzoek begeleiden vanuit de praktijk en dient als opdrachtgever. De derde groep betrokkenen zijn de jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Deze jongvolwassenen vormen de doelgroep voor dit onderzoek zijn ook een respondentengroep van dit onderzoek. De laatste betrokken groep zijn begeleiders. Dit onderzoek gaat ook over de begeleiding van de doelgroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Daarom is het van belang dat de begeleiders een respondenten groep zijn voor het uit te voeren onderzoek.

Het doel van dit onderzoek is, dat stichting Lentekind weet wat nodig is om een volwaardige dagbesteding te starten voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd aan de hand van één onderzoeksvraag. De onderzoeksvraag luidt als volgt: *“Wat heeft stichting Lentekind nodig om een volwaardige dagbesteding aan te bieden aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking?”*

Om tot een antwoord te komen op deze onderzoeksvraag wordt deze onderzoeksvraag opgedeeld in drie deelvragen.

- Wat zijn de behoeftes van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking ten opzichte van een volwaardige dagbesteding?
- Wat kan Stichting Lentekind aanbieden aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking voor een volwaardige dagbesteding?
- Welke competenties en methodieken hebben begeleiders nodig om jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking te ondersteunen binnen een volwaardige dagbesteding?

Hoewel dit onderzoek gericht is op stichting Lentekind, kunnen andere organisaties ook gebaat zijn bij de juiste combinatie van methodieken, competenties van begeleiding en de juiste werkzaamheden voor de doelgroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. De doelgroep is er ook bij gebaat als ondersteuning op maat wordt geboden, dit geeft hen kansen om te ontwikkelen. Als dagbesteding aansluit bij de behoeftes van een cliënt kan de kwaliteit van bestaan vergroot worden. Wanneer het voor stichting Lentekind financieel en inhoudelijk haalbaar is, kan de volwaardige dagbesteding gestart worden deze doelgroep.

Deze inleiding wordt gevolgd door het tweede hoofdstuk, dit betreft het theoretisch kader. Hierin worden verschillende begrippen toegelicht, aan de hand van de literatuur, die betrekking hebben op het onderwerp. Dit hoofdstuk sluit af met een paragraaf die de uitgangspunten voor het onderzoek weergeeft. In het derde hoofdstuk staat de methode van onderzoek beschreven, dit bevat onder andere de methode, respondenten, instrumenten en bruikbaarheid. In hoofdstuk vier staan de resultaten vanuit het onderzoek beschreven per kernbegrip, dit wordt gevolgd door de discussie in hoofdstuk vijf. Hoofdstuk zes bevat de conclusie met aanbevelingen. In hoofdstuk zeven wordt de evaluatie beschreven over het onderzoek. In de bijlagen is de bronnenlijst toegevoegd, feedback van de opdrachtgever, topiclijst, de interviewvragen en een uitgewerkt transcript.

2. Theoretisch kader

2.1 Verstandelijke beperking

Het onderzoek richt zich op de doelgroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. In deze paragraaf wordt eerst het begrip “verstandelijke beperking” in het algemeen toegelicht en hierbij wordt met name gekeken naar wat de DSM-V hierover zegt. Vervolgens wordt er omschreven wanneer er sprake is van een matige verstandelijke beperking en wanneer er sprake is van een lichte verstandelijke beperking.

De DSM-V is een classificatie systeem voor psychische stoornissen. De letters DSM staan voor: ‘Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders’. De ‘V’ houdt in dat dit de vijfde versie is van de DSM (GGZ totaal, 2015). Volgens de DSM-V betreffen de hoofdkenmerken van de verstandelijke beperking deficiënties (tekorten) in de intellectuele functies, beperkingen in het dagelijkse aanpassingsvermogen en de ontwikkelingsleeftijd. De classificatie voor een verstandelijke beperking is gebaseerd op gestandaardiseerde tests van verstandelijke en adaptieve functies en op klinische beoordeling (American Psychiatric Association, 2014). Er dienen beperkingen te bestaan in zowel het verstandelijke als het adaptieve functioneren, om van een verstandelijke beperking te kunnen spreken. Adaptief functioneren is de mate waarin iemand zich aan kan passen en tegemoet kan komen aan de vereiste kennis en vaardigheden die bij zijn of haar leeftijd passen (Beijsterveldt, 2017). Hierbij worden drie domeinen genoemd, namelijk: het conceptuele (onderwijs) domein, het sociale domein en het praktische domein (Kaldenbach, 2015). Het conceptuele (onderwijs) domein omvat onder andere: competenties op het gebied van taal, lezen, problemen oplossen, rekenkundig redeneren en geheugen. Bij het sociale domein hoort onder andere: het besef van gedachten, interpersoonlijke communicatie vaardigheden, sociale vermogens en empathische vermogens. Het praktische domein betreft onder andere: de verantwoordelijkheid van een baan, vrijetijdsbesteding, geldbeheer, zelfmanagement van gedrag, planvermogen en leervermogen en zelfmanagement (Kaldenbach, 2015).

Volgens de DSM-V is de IQ-score van een persoon minder bepalend dan voorheen voor het vaststellen van een verstandelijke beperking. Het adaptief functioneren is daarentegen wel heel belangrijk, omdat het functioneren in het dagelijks leven bepaalt welke zorg er nodig is voor een persoon. De ernst van de verstandelijke beperking wordt dan ook bepaald door het adaptieve functioneren en niet door de IQ-scores. Wel wordt de IQ-score in combinatie met een klinische beoordeling gebruikt om deficiënties in de intellectuele functies te onderzoeken. Een IQ-score van minder dan 70 is wel een belangrijke, maar onvoldoende voorwaarde om te spreken van een verstandelijke beperking (Kaldenbach, 2015).

In de sub paragrafen hieronder staat weergegeven welke dingen kenmerkend zijn voor de mate van de verstandelijke beperking. Hierbij ligt de nadruk op kenmerken bij volwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking, omdat dit de doelgroep is binnen het onderzoek.

2.1.1 Conceptuele domein

Bij iemand met een matige of lichte verstandelijke beperking blijft gedurende de hele ontwikkeling het niveau van de conceptuele vaardigheden duidelijk achter op dat van leeftijdgenoten. Dit houdt in dat zij meer moeite kunnen hebben met bijvoorbeeld: lezen, rekenen, het werven van praktische kennis, problemen oplossen, het beoordelen van nieuwe situaties, het abstract denken en executieve functies (Beijsterveldt, 2017). Executieve functies houden in het plannen, prioriteiten stellen, cognitieve flexibiliteit en strategieën kiezen. Er is dagelijks structurele ondersteuning nodig om alledaagse conceptuele taken uit te kunnen voeren. Hierbij kan gedacht worden aan het planmatig werken aan een taak of het kiezen van een werkwijze om een taak uit te voeren.

2.1.2 Sociale domein

Iemand met een matige of lichte verstandelijke beperking verschilt in sociaal en communicatief gedrag duidelijk van leeftijdgenoten in de loop van de ontwikkeling. Hij of zij gedraagt zich vaak

onvolwassen in sociale interacties, maar is vaak wel in staat om relaties aan te gaan met anderen. Denk hierbij aan relaties met familie en vrienden. Wel is het voor iemand met een matige of lichte verstandelijke beperking moeilijker om sociale signalen op te kunnen merken en deze op de juiste wijze te interpreteren. Hierbij hoort onder andere het inleven in de ander, dus het kunnen tonen van empathie. Daarnaast is het actief onderhouden van relaties vaak moeilijk, wat kan zorgen voor minder wederkerigheid binnen een relatie. De ouders of verzorgers zijn nodig bij het nemen van belangrijke besluiten, omdat de beslissingsvaardigheden en het sociale oordeelsvermogen beperkt zijn. Vriendschappen met leeftijdsgenoten die zich wel normaal ontwikkelen worden vaak beïnvloed door communicatieve en sociale beperkingen. Er kan ook sprake zijn van problemen met het reguleren van emoties en gedrag op een wijze die passend is bij de leeftijd. Mensen met een matige of lichte verstandelijke beperking hebben vaak beperkt inzicht in risico's in sociale situaties, omdat het sociale oordeelsvermogen niet volgroeid is. Hierdoor loopt hij of zij het risico door andere gemanipuleerd te worden. Als iemand met een matige verstandelijke beperking gaat werken, is sociale en communicatieve ondersteuning nodig (American Psychiatric Association, 2014).

2.1.3 Praktisch domein

Iemand met een matige of lichte verstandelijke beperking kan veel leren binnen het praktische domein. Hierbij kan voor volwassenen gedacht worden aan zelfstandig het eten opeten, aankleden en naar het toilet gaan. Hier is vaak wel een lange leerperiode aan vooraf gegaan en het kan nodig blijven dat die persoon een geheugensteuntje krijgt (American Psychiatric Association, 2014). Mensen met een lichte verstandelijke beperking kunnen vaak passend functioneren voor zijn of haar leeftijd, op het gebied van persoonlijke verzorging.

Volwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking kunnen deelnemen aan huishoudelijke taken, als stofzuigen, wassen, tafel dekken, enzovoort. Hier dient wel in geïnvesteerd te worden door het de betrokkene aan te leren vaak is structurele ondersteuning nodig. Het zelfstandig functioneren in het werk is mogelijk als er beperkte conceptuele en communicatieve vaardigheden nodig zijn. Er blijft wel ondersteuning nodig van anderen om te kunnen voldoen aan de sociale verwachtingen, werk gerelateerde eisen en andere verantwoordelijkheden zoals vervoer, gezondheidsaspecten en geldbeheer (American Psychiatric Association, 2014).

Uit de bovenstaande theorie blijkt dat volwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking veel dingen zelf kunnen. Daarnaast blijkt ook dat er ondersteuning nodig is op verschillende gebieden. Het is per persoon verschillend waar iemand ondersteuning bij nodig heeft. In de begeleiding van mensen met een matige of lichte verstandelijke beperking is het van belang om te kijken naar ieder individu en daar de begeleiding op af te stemmen.

2.2 Volwaardige dagbesteding

Om mensen met een matige of lichte verstandelijke beperking een volwaardige dagbesteding te kunnen bieden, is het van belang dat naar de cliënt als individuele persoon gekeken wordt. Dit houdt in dat gekeken wordt naar wat iedere cliënt nodig heeft om zich gelijkwaardig te voelen en op welke wijze dit bereikt kan worden binnen een volwaardige dagbesteding.

2.2.1 Kwaliteit van bestaan of kwaliteit van zorg

Binnen een organisatie maakt het veel verschil of de nadruk ligt op de kwaliteit van zorg of op de kwaliteit van bestaan. Als het binnen een organisatie gaat om de kwaliteit van zorg worden mensen met een verstandelijke beperking niet gezien als burgers in een maatschappij, maar als cliënten in een zorgstelsel (De Waele, Van Loon, Van Hove, & Schalock, 2005). De focus ligt dan meer op: de zorgaanbieder, de organisatie, het management, efficiëntie, doeltreffendheid van kosten, planning en verbetering van huidige zorgstelsels.

Bij stichting Lentekind ligt de focus op de kwaliteit van bestaan omdat Lentekind wil dat cliënten, voor zo ver mogelijk, deelnemen aan de samenleving. Men richt zich dan op: de persoon zelf in zijn netwerk, gewenste resultaten voor de individuele persoon, individuele ondersteuning, weinig

hiërarchie in een organisatie, zelfsturing en coaching en resultaten van inclusie, persoonlijke ontplooiing en zelfbepaling van de cliënt. Het is van belang dat een organisatie die zich richt op de kwaliteit van bestaan ook oog heeft voor de juiste zorg en ondersteuning. Het is alleen de vraag of een organisatie die zich enkel richt op de kwaliteit van zorg, efficiënt genoeg is voor het realiseren van een kwalitatief goed bestaansleven (van Loon & Van Hove, 2008).

2.2.2 Kwaliteit van bestaan

Kwaliteit van bestaan wordt gezien als een multidimensioneel fenomeen, dit houdt in dat het een begrip is waarbij met veel verschillende dimensies rekening gehouden moet worden. De kwaliteit van bestaan van mensen wordt beïnvloed door persoonlijke factoren, omgevingsfactoren en de interacties tussen deze factoren (van Loon & Van Hove, 2008).

Al vaak is geprobeerd het concept “kwaliteit van bestaan” te definiëren, maar geen enkele definitie omschreef exact wat bedoeld wordt met het concept “kwaliteit van bestaan”. Schalock en Verdugo (2002) hebben in hun handboek het concept kwaliteit van bestaan niet gedefinieerd, maar hebben weergegeven wat de belangrijkste domeinen en indicatoren zijn (Vandenbruwaene, 2013).

Schalock en Verdugo (2002) hebben acht domeinen omtrent de kwaliteit van bestaan onderscheiden. Dit zijn: persoonlijke ontwikkeling, zelfbepaling, interpersoonlijke relaties, sociale inclusie, rechten, emotioneel welbevinden, fysiek welbevinden en materieel welbevinden. Later zijn deze acht domeinen gekoppeld aan drie hoofdfactoren, namelijk: onafhankelijkheid, sociale participatie en welbevinden (Schalock, Gardner, & Bradley, 2007). De domeinen van kwaliteit van bestaan zijn alle factoren die gezamenlijk het persoonlijk welzijn vormen en dit heeft alles te maken met kwaliteit van bestaan (van Loon & Van Hove, 2008).

John Sijnke geeft aan in zijn boek “Wie heeft de regie?” dat de domeinen van kwaliteit van bestaan toepasbaar zijn op alle mensen. Bijvoorbeeld als er gekeken wordt naar het domein “rechten”, daarbij is het voor ieder mens belangrijk dat hij of zij gelijkwaardig behandeld wordt. Het gaat niet alleen om mensen met een beperking of mensen die afhankelijk zijn van de zorg van anderen. Het is van belang dat deze kerndomeinen voor alle mensen op dezelfde manier gebruikt worden en ze niet aangepast worden voor speciale doelgroepen. Juist op die manier kan er in de zorg gekeken worden of de mensen waar zorg aan verleend wordt als gelijkwaardig gezien worden met gelijksoortige basisbehoeftes (Sijnke, 2009). Ook van Loon en Van Hove geven aan als er gekeken wordt naar de kwaliteit van bestaan voor mensen met een verstandelijke beperking dat hetzelfde belangrijk is als voor mensen zonder verstandelijke beperking (2008).

Daarom is het van belang dat er gekeken wordt naar de verschillende domeinen van kwaliteit van bestaan voor het bieden van een volwaardige dagbesteding aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Een dagbesteding die aansluit bij wat cliënten nodig hebben ten opzichte van ieder domein kan gezien worden als een volwaardige dagbesteding

Hieronder wordt iedere hoofdfactor met bijbehorende domeinen uitgewerkt.

2.2.3 Onafhankelijkheid

Persoonlijke ontwikkeling en zelfbepaling zijn de twee domeinen die horen bij de hoofdfactor onafhankelijkheid. Persoonlijke ontwikkeling heeft alles te maken met persoonlijke competenties en vaardigheden. Hierbij kan gedacht worden aan de mate van het zelfstandig kunnen eten, aankleden of andere taken uitvoeren (van Loon & Van Hove, 2008). Het begrip zelfredzaamheid heeft ook alles te maken met persoonlijke ontwikkeling. Zelfredzaamheid wordt wel gezien als een menselijke waarde waar de meeste mensen naar streven. Bijna alle mensen willen zo veel mogelijk zelfstandig voor zichzelf kunnen zorgen (Linders, 2012).

Voor het bieden van een volwaardige dagbesteding is het van belang dat bijvoorbeeld werkzaamheden aansluiten bij de persoonlijke ontwikkeling van de cliënt. De juiste begeleiding kan

ook helpend zijn bij het stimuleren van de persoonlijke ontwikkeling waar mee de zelfredzaamheid vergroot kan worden.

Binnen het domein zelfbepaling is het maken van keuzes een hele belangrijke indicator, naast het hebben van controle over het eigen leven en het in staat zijn om doelen te stellen en waarden te formuleren (van Loon & Van Hove, 2008). Bij het begrip “keuzes” wordt gekeken naar twee componenten. Namelijk “het maken van keuzes”, dit houdt de vrijheid en vaardigheden in en “beschikbare mogelijkheden”, dit houdt opties en bekendheid in. Binnen een volwaardige dagbesteding is het van belang dat gekeken wordt naar de zelfbepaling van cliënten. Het bieden van keuzemogelijkheden aan mensen met een beperking is al langere tijd een discussiepunt. Vaak is er de angst dat iemand verkeerde of gevaarlijke keuzes maakt, omdat hij of zij de gevolgen van een keuze niet kan overzien. Het is daarom van belang dat begeleiding de juiste keuzemogelijkheden aanbiedt en dit afstemt op de cliënt (Teeuwen-Heintzberger, 2011). Een keuzemogelijkheid kan al klein geboden worden, bijvoorbeeld het kiezen tussen twee activiteiten.

2.2.4 Sociale participatie

Binnen de hoofdfactor sociale participatie horen de domeinen: interpersoonlijke relaties, sociale inclusie en rechten. Het domein interpersoonlijke relaties heeft betrekking op het hebben van sociale netwerken, vriendschappen, sociale activiteiten en interacties (Vandenbruwaene, 2013). Een volwaardige dagbesteding kan binnen dit domein veel betekenen voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Binnen een dagbesteding kunnen er kansen geboden worden om contact te maken met andere cliënten of collega's die ook binnen de dagbesteding werken.

Het domein sociale inclusie houdt onder andere integratie en participatie in de samenleving in, de rol in de maatschappij en sociale steun (van Loon & Van Hove, 2008). Hierbij kan gedacht worden aan het bezoeken van andere mensen buitenshuis en het participeren in maatschappelijke activiteiten bijvoorbeeld met betrekking tot hobby's, sport, politiek en recreatieve activiteiten (Rietjens, 2016). Volgens van Loon en Van Hove is het van wezenlijk belang dat mensen kunnen participeren in de samenleving, want de samenleving is de context voor een goede kwaliteit van bestaan. Organisaties die cliënten ondersteunen, dienen zichzelf te zien als “brug” naar de samenleving (van Loon & Van Hove, 2008).

Het domein rechten houdt zowel mensenrechten als wettelijke rechten in. Respect, waardigheid en gelijkheid zijn onder andere begrippen die horen bij mensenrechten. Bij respect gaat het niet alleen om wat iemand doet of kan, maar juist om wie iemand is (Kortenraij, 2017). Het is belangrijk dat de begeleiding binnen een volwaardige dagbesteding hier oog voor heeft. Wettelijke rechten omvat juridische rechten, bijvoorbeeld toegang tot juridische hulp (Vandenbruwaene, 2013).

2.2.5 Welbevinden

Emotioneel welbevinden, fysiek welbevinden en materieel welbevinden zijn de domeinen die horen bij de hoofdfactor welbevinden. Het domein emotioneel welbevinden omvat onder andere de mate van tevredenheid, veiligheid, geen stress hebben en een positief zelfbeeld (van Loon & Van Hove, 2008) (Vandenbruwaene, 2013). Veiligheid binnen een dagbesteding kan onder andere gerealiseerd worden door duidelijkheid te bieden aan cliënten, want duidelijkheid geeft veiligheid (Kortenraij, 2017). Een dagbesteding waar cliënten zinvolle werkzaamheden kunnen verrichten is een manier om ervoor te zorgen dat cliënten een positief zelfbeeld krijgen. Het is van belang dat ze waardering krijgen voor hun werk en dat cliënten zelf ook het gevoel hebben zinvol bezig te zijn (Kortenraij, 2017).

Fysiek welbevinden omvat onder andere de indicatoren: gezondheid, vrije tijd en ADL-activiteiten (van Loon & Van Hove, 2008). ADL staat voor algemene dagelijkse levensverrichtingen, hierbij kan gedacht worden aan aankleden, eten, drinken en opstaan (Gezondheidsplein, 2017). Binnen een

dagbesteding voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking is het van belang dat er oog is voor het fysieke welbevinden, om overvraging te voorkomen.

Financiën, wonen, bezittingen en werken zijn indicatoren die horen bij het domein materieel welbevinden (van Loon & Van Hove, 2008) (Vandenbruwaene, 2013). Met name aan de indicator werk kan een volwaardige dagbesteding invulling geven voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking.

2.3 Begeleiding

Voor het aanbieden van een volwaardige dagbesteding aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking is het van belang dat deze jongvolwassenen op de juiste manier begeleid worden. Binnen de sociale beroepen zijn de begeleiders zelf het belangrijkste instrument waarmee het werk gedaan wordt (Geenen, 2010). Daarom is het van belang dat begeleiders de juiste competenties bezitten en methodieken kunnen toepassen in het begeleiden van jongvolwassen met een matige of lichte verstandelijke beperking.

2.3.1 Competenties van begeleiders

Er zijn verschillende competenties die begeleiders nodig hebben om jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking te kunnen begeleiden. Drs. Monique Kortenraij geeft aan in een interview dat het van belang is dat begeleiders kennis hebben wat het inhoudt om een matige of lichte verstandelijke beperking te hebben. Daarnaast is het nodig dat begeleiders op de hoogte zijn van het emotionele ontwikkelingsniveau van cliënten en de begeleiding aanpassen op dit ontwikkelingsniveau. Dit vraagt van begeleiders dat zij creatief en flexibel kunnen denken in het ondersteunen van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Een andere competentie die belangrijk is, heeft betrekking op de communicatie. Begeleiders van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking dienen verschillende manieren te kennen van ondersteunende communicatie. Dit kunnen bijvoorbeeld gebaren zijn of het gebruik van pictogrammen (Kortenraij, 2017). Een andere competentie die belangrijk is voor het begeleiden van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking is het kunnen plannen en ordenen van de dag. Het is van belang dat een begeleider het overzicht heeft en vooruit kan denken gedurende de dag. Dit vraagt ook een creatieve en flexibele houding van een begeleider, zodat hij of zij in kan spelen op onverwachte gebeurtenissen en duidelijkheid kan blijven geven aan de cliënten (Kortenraij, 2017).

Reflectie is een sleutelbegrip geworden in de sociale beroepen. Dit komt omdat het werk binnen de sociale beroepen gaat om werken met mensen. Het werken met mensen vraagt van begeleiding dat zij voortdurend kunnen afstemmen en inspelen op personen en omstandigheden (Geenen, 2010). Het is van belang dat begeleiders steeds naar hun eigen handelen kunnen en durven kijken en hierop reflecteren. Zelfreflectie is een belangrijke competentie voor begeleiders die met jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking werken (Kortenraij, 2017).

Een andere belangrijke competentie voor begeleiders is het bewust zijn van de eigen emotionele expressie. Dit wordt ook wel "Expressed Emotions" (EE) genoemd. (Engwerda, 2010). Begeleiding met een hoge EE zal vaker persoonlijke meningen delen en raakt vaak eerder gefrustreerd als er niet snel voortgang geboekt wordt. Daarnaast zijn zij vaak gericht op vooruitgang en hebben te hoge verwachtingen. Als het gewenste resultaat niet behaald wordt, vervallen deze personen vaker in negatieve omgang met cliënten of collega's en in het doen van negatieve uitspraken. Daarnaast betreft begeleiding met een hoge EE gedrag van cliënten vaak op zichzelf en zijn zij veelal gefixeerd op probleemgedrag van de ander (Twint, 2013). Begeleiding met een lage EE heeft vaak een zo veel mogelijk affectieve en neutrale houding. Zij raken niet snel in paniek, reageren niet zeer uitbundig en kunnen goed relativeren. Soms kan een lage EE-houding 'laconiek' overkomen, maar dat neemt niet weg dat deze lage EE-houding gebaseerd dient te zijn op basaal aanwezige warmte. Belangrijk om op te merken is dat begeleiding de eigen emoties, die er zeker moeten zijn, goed kan hanteren. Het kan

bijvoorbeeld zijn dat een persoon met een matige of lichte verstandelijke beperking agressief gedrag laat zien tijdens het eten. Een begeleider met een hoge EE-houding zal dit agressieve gedrag op zichzelf betrekken en bijvoorbeeld zeggen tegen een collega: "hij zat mij weer te pesten". Een begeleider met een lage EE-houding zal het gedrag beter kunnen relativeren en kijken waar het gedrag vandaan komt, zonder dit direct op zichzelf te betrekken.

De begrippen afstand en nabijheid hebben hier alles mee te maken. Het is belangrijk dat begeleiding van de doelgroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking een balans kan vinden tussen afstand en nabijheid. Het is verschillend per individu hoeveel afstand en hoeveel nabijheid iemand nodig heeft. Wanneer er onvoldoende afstand is, is het moeilijk om een bepaalde situatie met overstijgende blik te kunnen zien. Wanneer er te weinig nabijheid is, wordt het lastig om een vertrouwensrelatie op te bouwen met een jongvolwassene (Twint, 2013).

2.3.2 Methodieken

Om de zelfredzaamheid van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking te bevorderen is het van belang dat zij werkzaamheden zoveel mogelijk zelfstandig kunnen uitvoeren. Om het uitvoeren van een taak aan te leren kan het maken van een taakanalyse een hulpmiddel zijn. Hierin wordt stapsgewijs weergegeven hoe een taak uitgevoerd moet worden en dit kan op verschillende manieren uitgewerkt worden, bijvoorbeeld door middel van een fotoboek, of een pictogrammenboek. Dit is afhankelijk van wat iedere cliënt nodig heeft (Kortenraij, 2017).

Een andere methodiek om de vaardigheden te versterken van mensen met een matige of lichte verstandelijke beperking is het Eigen Initiatief Model (EIM). Deze methodiek richt zich op het versterken van vaardigheden van mensen met een verstandelijke beperking. Zodat zij op alle mogelijke levensgebieden meer zelf verantwoordelijkheid kunnen dragen. Deze methodiek gaat er vanuit dat iemand een groter vermogen tot handelen ontwikkelt als men beter nadenkt over dat wat hij of zij doet. Om dit te kunnen ontwikkelen hebben mensen met een verstandelijke beperking wel ruimte nodig om dingen te kunnen proberen. Hierbij gaat het niet om het uitvoeren van een concrete taak, maar om het leren bedenken wat er voor nodig is om een taak uit te kunnen voeren. Dit houdt in dat mensen met een verstandelijke beperking bijvoorbeeld niet alleen leren koffie zetten, maar dat zij zelf leren nadenken hoe ze het gaan aanpakken. Bij het eigen initiatief model wordt gebruik gemaakt van een stoplichtmethode. Rood betekent dat er nagedacht wordt over wat er gedaan moet worden en hoe het gedaan moet worden. Oranje betekent dat er gekeken wordt of alles nog goed gaat en of er dingen aangepast moeten worden. Bij groen is de uitgevoerde taak klaar, maar dan wordt er gekeken hoe het is gegaan en of de taak voldoende is afgerond. Het doel van deze methodiek is dat het zelfstandig uitvoeren van taken op deze manier niet alleen gebeurt in concrete oefensituaties maar dat er sprake is van generalisatie. Dit betekent dat mensen met een verstandelijke beperking deze manier van denken ook op andere momenten kan toepassen bij het uitvoeren van een taak, bijvoorbeeld in de privé situatie (De Bruijn, 2004).

Gentle teaching is een methodiek waarbij de nadruk ligt op het ontwikkelen van onvoorwaardelijke relaties en niet op het ontwikkelen van praktische vaardigheden of het afleren van "ongewenst gedrag". Iedereen heeft in zijn of haar leven behoefte aan verbondenheid met anderen in een wederkerige en gelijkwaardige relatie. De visie van Gentle teaching is een middel om tot onvoorwaardelijke acceptatie en respect voor de ander te komen. Als deze basis goed is kan men tot ontwikkeling komen (Siepkamp, 2013).

Een methode om specifiek gedrag in kaart te brengen is de functionele analyse. Bij deze methode wordt er gekeken naar de context van het gedrag, wat gaat er aan vooraf en wat volgt er op het gedrag. Er wordt gekeken welk verband er tussen het gedrag en de omgeving zijn, of er zaken die het gedrag uitlokken of in stand houden en of er zaken zijn die het gedrag bevorderen of belonen (De Bruijn, 2004). Het kan bijvoorbeeld zijn dat iemand met een verstandelijke beperking vaak last heeft van huilbuien tijdens het werken en dat dit in de privé situatie zelden voor komt. Het kan heel nuttig zijn om dit gedrag met behulp van een functionele analyse in kaart te brengen. Het kan bijvoorbeeld

zijn dat voorafgaand aan een huilbui een andere cliënt een bepaalde opmerking maakt en op het moment dat de cliënt aan het huilen is één van de begeleiding altijd naast deze cliënt komt zitten en hem of haar probeert op te vrolijken. Wanneer men hier een patroon in ziet, kan het zijn dat dit gedrag in stand wordt gehouden, omdat de cliënt hier een positieve reactie op krijgt. Aan de hand van een functionele analyse kunnen er afspraken gemaakt worden met betrekking tot het gedrag (Kortenraij, 2017).

Drs. M. Kortenraij geeft in een interview aan als een organisatie gebruik maakt van methodieken is het van belang dat deze aangepast worden naar iedere cliënt persoonlijk, mocht dit nodig zijn (Kortenraij, 2017).

2.4 Emotionele ontwikkeling

Volgens Došen maakt iemand met een verstandelijke beperking in zijn of haar persoonlijkheidsontwikkeling dezelfde fasen door als iemand zonder verstandelijke beperking. Het verschil is echter de mate waarin verwerking en inprenting van ervaringen plaatsvindt en de tijd die het duurt voordat iets verwerkt of ingeprent is. Het niveau dat iemand met een verstandelijke beperking in zijn of haar persoonlijkheidsontwikkeling bereikt is afhankelijk van de biologische en omgevingsfactoren (Došen, 2007).

Een belangrijk aspect van de ontwikkeling is de emotionele ontwikkeling. Lange tijd was de emotionele ontwikkeling een betrekkelijk onbekend gebied voor wetenschappers. Aan de emotionele ontwikkeling werd weinig tijd en aandacht geschonken ten opzichte van andere psychische ontwikkelingen. Dit is opmerkelijk, omdat de emotionele ontwikkeling zeer belangrijk is voor de belevingswereld en het gedrag van mensen (Došen, 2007). Prof. Dr. A. Došen beschrijft in zijn boek drie verschillende ontwikkelingsaspecten: het cognitieve aspect, het emotionele aspect en het sociale aspect (Došen, 2007). Bij een evenwichtige persoonlijkheidsontwikkeling is er een evenwicht tussen deze drie ontwikkelingsaspecten en zijn deze aspecten ontwikkeld op hetzelfde niveau. De hoogte van dit niveau maakt voor een evenwichtige persoonlijkheidsontwikkeling niet uit (Došen, 2007).

Bij veel mensen met een verstandelijke beperking is sprake van een disharmonisch ontwikkelingsprofiel (Zaal, Boerhave, & Koster, 2008). Een disharmonisch ontwikkelingsprofiel maakt een cliënt kwetsbaar en dan met name emotioneel. Juist vanuit emotionele kwetsbaarheid ontstaat bij veel mensen met een verstandelijke beperking moeilijk verstaanbaar gedrag en/of psychische stoornissen (Brems, 2009), (Zaal, et al. 2008). Een disharmonisch ontwikkelingsprofiel betekent dat de verschillende aspecten in de ontwikkeling van een persoon niet in evenwicht zijn met elkaar. Het kan bijvoorbeeld zijn dat iemand cognitief een niveau heeft van een kind van zeven jaar en dat het emotionele ontwikkelingsniveau drie jaar is. Wanneer men in de ondersteuning van deze persoon alleen insteekt op het cognitieve niveau kunnen er problemen ontstaan. Over het algemeen is het emotionele ontwikkelingsniveau lager dan het cognitieve niveau. Met andere woorden er is een discrepantie tussen het kunnen (cognitief) en het aankunnen (emotioneel) (Došen, 2007).

J. Heijkoop heeft hier het volgende over gezegd: *“Met het “kunnen” wordt bedoeld wat iemand zijn vaardigheden, technieken zijn. Het functionele. Dat wat iemand aankan is dat waar hijzelf toe kan komen, kan doseren en weer afronden.”* (Heijkoop, 1995) Om te voorkomen dat de persoon overvraagd wordt, moet de ondersteuning aansluiten bij het emotionele ontwikkelingsniveau (Zaal, et al. 2008).

Došen heeft de emotionele ontwikkeling opgedeeld in vijf fasen. De eerste fase wordt de adaptiefase genoemd (0-6 maanden) De tweede fase is de socialisatiefase (6-18 maanden). De derde fase is de eerste individuatiefase (18-36 maanden). De vierde is de identificatie fase (3-7 jaar) en de laatste fase is de fase van de realiteitsbewustwording (7-12 jaar). Voor het begeleiden van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking is het ook van belang dat er gekeken wordt naar de emotionele ontwikkeling. Wanneer het emotionele ontwikkelingsniveau bekend is kan de

begeleiding de mate van ondersteuning hierop aanpassen. Als een persoon met een matige of lichte verstandelijke beperking, gekeken naar het emotionele ontwikkelingsniveau, in de eerste individuatiefase zit zijn er andere dingen belangrijk dan in de identificatie fase. Bij de eerste individuatiefase begint het eigen ik belangrijker te worden en er komt meer afstand tot de hechtingsfiguur. In de ondersteuning is het belangrijk dat de begeleiding wat op afstand is en dat er een gedeelde verantwoordelijkheid is. Bij de identificatie fase is een persoon veelal bezig met wat kan ik en het zoeken naar bevestiging, daarnaast zijn initiatief en geremdheid belangrijke thema's in deze fase. De begeleiding dient hierbij uitnodigend en stimulerend te zijn en een vertrouwensrelatie met de begeleider is in deze fase heel belangrijk (Claes, et al., 2012).

2.5 Uitgangspunten voor het onderzoek

Uit de theorie blijkt dat er veel factoren meespelen bij het aanbieden van een volwaardige dagbesteding voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Paragraaf 2.1 geeft aan dat jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking op verschillende gebieden ondersteuning nodig hebben. Daarbij is het heel belangrijk om altijd naar de individuele cliënt te kijken, omdat iedere cliënt op een andere wijze ondersteuning nodig heeft. Vanuit de theorie aangaande de kwaliteit van bestaan blijkt dat een volwaardige dagbesteding veel kan betekenen om de kwaliteit van bestaan voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking te vergroten. Hierbij is het van belang dat gekeken wordt welke mogelijkheden er zijn om de acht domeinen van kwaliteit van bestaan terug te laten komen binnen een dagbesteding. Deze acht domeinen worden verdeeld in drie hoofdfactoren namelijk: onafhankelijkheid, sociale participatie en welbevinden. Een dagbesteding die aansluit bij wat cliënten nodig hebben ten opzichte van ieder domein kan gezien worden als een volwaardige dagbesteding.

Om een volwaardige dagbesteding te kunnen realiseren is het van belang dat jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking de juiste begeleiding en/of ondersteuning krijgen. Dit blijkt uit de theorie in paragraaf 2.3. De juiste combinatie van competenties van begeleiders en het gebruik van methodieken zorgt ervoor dat de jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Uit de laatste paragraaf komt naar voren dat het belangrijk is om oog te hebben voor de emotionele ontwikkeling van cliënten. Het emotionele ontwikkelingsniveau is een belangrijk uitgangspunt in de manier van ondersteunen.

Het theoretisch kader is beschreven vanuit kernbegrippen die ontstaan zijn vanuit de onderzoeksvraag met bijbehorende deelvragen. Vanuit het theoretisch kader is er een topic lijst samengesteld, met bijbehorende sub-topics, aan de hand van de kernbegrippen. Deze lijst is terug te vinden in bijlage 1.

3. Methode

3.1 Onderzoeksstrategie

Dit onderzoek is een verkennend kwalitatief onderzoek, omdat het een brede open onderzoeksvraag heeft. Daarnaast is dit onderzoek uitgevoerd in het veld, ook wel genoemd “in de werkelijkheid” (Verhoeven, 2014). Het doel van dit onderzoek is: nieuwe inzichten en ideeën verzamelen voor het aanbieden van een volwaardige dagbesteding voor de doelgroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Op dit moment is er weinig kennis over de doelgroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking binnen stichting Lentekind, omdat deze doelgroep zeer beperkt aanwezig is binnen Lentekind. Dit onderzoek is interpretatief van aard, omdat de context van de onderzochte situatie belangrijk is (Verhoeven, 2014).

3.2 Dataverzamelmethode

Binnen dit onderzoek is er gebruik gemaakt van het afnemen van interviews om aan de benodigde informatie te komen. Dit is de beste data verzamelmethode voor dit doel, omdat dit onderzoek in kaart brengt wat de jongvolwassenen voelen, willen en denken met betrekking tot een volwaardige dagbesteding. (Baarda, et al., 2012). Daarnaast is het doel van dit onderzoek dat er in kaart gebracht wordt wat stichting Lentekind kan bieden aan deze jongvolwassenen.

3.2.1 Vorm interview

Er zijn verschillende vormen interviews. Het onderscheid wordt gemaakt in de mate van gestructureerdheid. Bij een half-gestructureerd interview liggen de onderwerpen en de belangrijkste vragen vast. Het “doorvragen” blijft bij dit interview open. Bij een half- gestructureerd interview laat de onderzoeker zich inspireren door hetgeen er gezegd wordt, maar zorgt er wel voor dat alle vragen aan bod komen. Er wordt dus niet vast gehouden aan een vaste volgorde van vragen stellen (Baarda, et al., 2012). Binnen dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een half-gestructureerd interview. Dit is gedaan om de interviews gestructureerd te laten verlopen, zodat er geen onderwerpen en vragen vergeten werden. Door gebruik te maken van een half-gestructureerd interview was er ruimte voor inbreng en sturing van de geïnterviewde, waardoor meer nieuwe inzichten verkregen werden. Met name voor de respondentengroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking was het van belang dat het interview gestructureerd verliep en dat er rust was tijdens het interview. De interviewer heeft rust aangebracht tijdens het interview door de onderwerpen en vragen die vooraf opgesteld waren af te gaan.

Binnen dit onderzoek is gekozen voor individuele interviews. Een interview is meestal een gesprek met één persoon, dus een tweegesprek (Verhoeven, 2014). Dit wordt ook wel een individueel interview genoemd (Baarda, et al., 2012). Voor de respondentengroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking was het met name van belang dat zij zich veilig voelden. Binnen het interview ging het om persoonlijke interesses en behoeftes. De antwoorden van deze respondentengroep zouden sterk beïnvloed kunnen worden, wanneer andere jongvolwassenen mee luisteren en mee praten. Voor de respondentengroep begeleiders van stichting Lentekind was het ook van belang dat de interviews in een tweegesprek plaatsvonden. Hierbij ging het om kennis, ervaring, gedachtes en mogelijkheden van begeleiders. Hun mening hierover zou beïnvloed kunnen worden, wanneer collega’s mee luisteren en mee praten. Een individueel interview voelt voor iemand vaak “veiliger” aan (Baarda, et al., 2012).

3.3 Onderzoekspopulatie, eenheden en respondenten

De onderzoekspopulatie binnen dit onderzoek zijn jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking en begeleiders van stichting Lentekind. Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag met bijbehorende deelvragen, zijn binnen dit onderzoek twee respondentengroepen geïnterviewd. Om de eerste deelvraag te kunnen beantwoorden bestaat de eerste respondentengroep uit zes jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Deze jongvolwassenen zitten momenteel in de oudste groep van De Klimopschool. De

Klimopschool is een school voor Zeer Moeilijk Lerende kinderen (ZML-school). Voor deze groep jongvolwassenen is gekozen omdat stichting Lentekind al contacten had met De Klimopschool. De jongvolwassenen zullen binnenkort naar een andere vorm van dagbesteding doorstromen. Jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking is ook de doelgroep van dit onderzoek, daarom is het van belang dat de mening en behoeftes van deze jongvolwassenen in kaart gebracht is. De andere respondentengroep binnen dit onderzoek zijn zes begeleiders van stichting Lentekind. Het was van belang dat de begeleiders van stichting Lentekind ook respondenten waren binnen dit onderzoek. Dit omdat zij op de hoogte zijn wat Lentekind kan bieden. Daarnaast is het belangrijk dat er in kaart gebracht is wat begeleiders belangrijk vinden in het begeleiden van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Hierbij horen de tweede en derde deelvraag.

3.4 Steekproef

Binnen dit onderzoek is gebruik gemaakt van een doelgerichte steekproef. Hiervoor is gekozen omdat de respondenten dan het best aansluiten bij hetgeen onderzocht is. Bij kwalitatief onderzoek wordt meestal gebruikgemaakt van een doelgerichte steekproef. Er wordt een bepaalde samenstelling van de onderzoeksgroep gekozen. Daarnaast wordt gericht gezocht naar waarnemingseenheden die het beste aansluiten bij wat onderzocht dient te worden (Baarda, et al., 2012). Voor de respondentengroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking is gekozen voor een doelgerichte selecte steekproef. Dit zijn jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking die in de laatste groep van De Klimopschool zitten. De leeftijd van deze groep is tussen de vijftien en de twintig. De respondentengroep bestaat uit drie jongens en drie meiden. Er zijn drie jongvolwassenen zelf geïnterviewd en drie ouders van jongvolwassenen die hun kind vertegenwoordigden. Dit is gedaan omdat medewerkers van de Klimopschool aangaven dat veel jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking niet in staat zijn om de vragen realistisch te beantwoorden en deze interviews niet voldoende resultaat op zouden leveren. De medewerkers van de Klimopschool hebben een mail gedaan naar de ouders van wie zij dachten dat ze toestemming zouden krijgen voor het afnemen van een interview bij hen zelf of bij hun zoon of dochter.

Voor de respondentengroep begeleiders van stichting Lentekind is gekozen voor een steekproef door middel van zelfselectie. De onderzoeker heeft de medewerkers mondeling uitgenodigd voor het deelnemen aan het interview en vijf medewerkers gaven aan mee te willen doen. Deze medewerkers zijn allemaal persoonlijk begeleiders binnen stichting Lentekind en zijn minimaal drie dagen in de week werkzaam. Dit zijn uitsluitend vrouwelijke medewerkers, omdat stichting Lentekind geen mannelijke persoonlijk begeleiders in dienst heeft. Daarnaast is er voor gekozen om de directeur van stichting Lentekind te interviewen, omdat hij vanuit een andere invalshoek kijkt naar een volwaardige dagbesteding voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Er is gekozen voor een steekproef door middel van zelfselectie, omdat begeleiders dan gemotiveerd waren om mee te doen aan het onderzoek en er tijd voor vrij wilden maken.

3.5 Onderzoeksinstrumenten

Binnen dit onderzoek is gebruik gemaakt van half-gestructureerde interviews. Naar aanleiding van een literatuuronderzoek is het theoretisch kader beschreven. Voor het opstellen van de interviews is aan de hand van het theoretisch kader, een topiclijst gemaakt. Een topiclijst is een lijst met onderwerpen die in het interview in principe ter sprake moeten komen (Baarda, et al., 2012). De topiclijst bestaat uit kernbegrippen die opgesplitst worden in topics en deze topics worden weer opgesplitst in sub topics. Naar aanleiding van de sub topics zijn er open vragen geformuleerd voor het interview. De topic lijst is samengesteld vanuit het theoretisch kader omdat het theoretisch kader is beschreven vanuit kernbegrippen. Deze kernbegrippen zijn ontstaan vanuit de onderzoeksvraag met bijbehorende deelvragen. Door interviewvragen op te stellen vanuit de topic lijst, is de kans vergroot dat de resultaten van de interviews antwoord gaven op de onderzoeksvraag

met bijbehorende deelvragen. In bijlage drie staan de interviewvragen weergegeven voor de jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. In bijlage vier staan de interviewvragen weergegeven voor de medewerkers van stichting Lentekind.

Voorafgaand aan het interview heeft de onderzoeker aangegeven dat de interviews anoniem zullen blijven. De interviews zijn opgenomen, zodat geen informatie verloren zou gaan en de interviewer de aandacht bij het interview kon houden. Dit zijn alleen audio opnames, de respondenten zijn dus niet in beeld gekomen. Dit is gedaan om de respondenten een veiliger gevoel te geven tijdens het interview. Wanneer een camera gericht staat op het gezicht van de geïnterviewde, kan dit spanning met zich mee brengen en dit kan het interview negatief beïnvloeden. Wanneer alleen audio apparatuur op de tafel ligt, kan dit minder spanning geven. Video beelden daarentegen laten wel non-verbale communicatie zien van de respondenten. Om dit toch te kunnen mee nemen in het onderzoek heeft de onderzoeker belangrijke non-verbale communicatie opgeschreven. Voorafgaand aan het interview is toestemming gevraagd aan de respondenten of het interview opgenomen mag worden. Hierbij heeft de onderzoeker uitgelegd dat deze opname alleen gebruikt zal worden om de informatie goed te kunnen verwerken.

3.5.1 Data analyse

De data analyse van de gegevens is op chronologische wijze gebeurd. Allereerst is van alle interviews een transcript gemaakt. Een transcript bevat een verslag van het interview tussen de respondent en de onderzoeker. Vervolgens zijn de transcripten opgedeeld in fragmenten en fragmenten die bij elkaar horen zijn bij elkaar gezet. Informatie die niet relevant is voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag is weggehaald. Daarna zijn alle fragmenten gelabeld en de labels zijn gegroepeerd en op relevantie ingedeeld. Dit wordt ook wel open coderen genoemd (Baarda, 2014). Daarna zijn de labels per categorie ingedeeld, er is hierbij gekeken naar de topics en de labels zijn per topic ingedeeld. Het indelen van labels per categorie wordt ook wel axiaal coderen genoemd (Baarda, 2014). Als laatste stap voor het verwerken van de gegevens zijn alle labels selectief gecodeerd (Baarda, 2014). De gegevens zijn opnieuw geordend en er is een verband gelegd tussen de centrale onderzoeksvraag, deelvragen en het doel van het onderzoek. De gegevens zijn op deze manier verwerkt, zodat de informatie van de respondenten zo betrouwbaar mogelijk weergegeven kon worden.

Vervolgens zijn aan de hand van de hierboven beschreven stappen de overeenkomsten en verschillen beschreven als basis voor het schrijven van de resultaten. In de discussie zijn de resultaten geïnterpreteerd en hierbij is ook gekeken naar de theorie. Vervolgens is in de conclusie antwoord gegeven op de onderzoeksvraag en daaruit volgend zijn aanbevelingen geformuleerd.

3.6 Betrouwbaarheid, validiteit en bruikbaarheid

3.6.1 Betrouwbaarheid van het onderzoek

De betrouwbaarheid van een onderzoek hangt sterk samen met de herhaalbaarheid van het onderzoek (Verhoeven, 2014). Tevens wordt gezegd dat bij kwalitatief onderzoek de herhaalbaarheid onder druk staat, omdat bij kwalitatief onderzoek een open benadering wordt gekozen (Verhoeven, 2014). Om die reden wordt de betrouwbaarheid van dit onderzoek verlaagd.

Om dit onderzoek zo betrouwbaar mogelijk te maken is er gebruik gemaakt van een logboek. Hierin staat alles wat gedaan is met betrekking tot het onderzoek weergegeven, zodat de herhaalbaarheid vergroot wordt. Om de betrouwbaarheid te vergroten is gebruik gemaakt van opname apparatuur bij het afnemen van de interviews. Op deze manier kan een andere onderzoeker eventueel de opnames opnieuw beluisteren en de gegevens verwerken.

3.6.2 Validiteit van het onderzoek

Bij kwalitatief onderzoek zijn de onderzoekers actief betrokken bij het verzamelen van gegevens en dit zet de validiteit van het onderzoek onder druk (Verhoeven, 2014). Hiervan is ook sprake binnen

dit onderzoek. De validiteit van dit onderzoek is verlaagd, doordat de beleavingswereld van de respondenten centraal staat. Om de interne validiteit te verhogen heeft de onderzoeker gebruik gemaakt van begrippen uit de theorie. Voor de respondentengroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking zijn deze begrippen uitgelegd aan de hand van voorbeelden die ook in de theorie gebruikt worden. Tijdens het onderzoek is het half- gestructureerde interview hetzelfde gebleven, op de eerste openingsvraag na. Dit is gedaan om de interne validiteit te verhogen.

Dit onderzoek is bedoeld voor stichting Lentekind. Het is dus niet bedoeld voor meerdere organisaties, alhoewel zij wel baat kunnen hebben bij dit onderzoek. Omdat dit onderzoek is bedoeld voor stichting Lentekind, is het niet van belang dat het gegeneraliseerd wordt voor alle organisaties die zich inzetten voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking.

Begripsvaliditeit betekent of de onderzoeker wel meet wat gemeten dient te worden (Verhoeven, 2014). De begripsvaliditeit bij dit onderzoek is verlaagd, omdat één respondentengroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking zijn. Om de begripsvaliditeit te verhogen past de onderzoeker gesprekstechnieken toe, bijvoorbeeld het doorvragen tijdens de interviews. Daarnaast is de begripsvaliditeit verhoogd, doordat drie ouders van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking hun zoon of dochter heeft vertegenwoordigd. Doordat het interview een half-gestructureerde interview is, had de onderzoeker de mogelijkheid om door te vragen. De interviews zijn individueel afgenomen, wat ook de begripsvaliditeit verhoogt. De geïnterviewde voelde op die manier geen druk van groepsgenoten of collega's en voelde zich minder verplicht een sociaal wenselijk antwoord te geven.

3.6.3 Bruikbaarheid van het onderzoek

Stichting Lentekind wil weten wat nodig is om een volwaardige dagbesteding te starten voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Dit onderzoek geeft aan wat de behoeftes van de doelgroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking zijn met betrekking tot dagbesteding. Daarnaast geeft het weer wat stichting Lentekind kan bieden en wat er voor nodig is om een volwaardige dagbesteding te kunnen realiseren. Binnen stichting Lentekind wordt ook onderzocht of een dagbesteding voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking financieel haalbaar is. Dit onderzoek geeft inhoudelijke mogelijkheden weer en is dus zeer bruikbaar voor Lentekind. Dit is een instrumentele bruikbaarheid, omdat dit onderzoek bijdraagt aan het ontwikkelen van het beleid van stichting Lentekind voor de komende jaren. De opdrachtgever van Lentekind is nauw betrokken bij dit onderzoek.

4. Resultaten

4.1 Verloop veldwerk

Dit onderzoek is in opdracht van Stichting Lentekind uitgevoerd. Aan dit onderzoek hebben twaalf respondenten meegewerkt. Deze respondenten zijn onderverdeeld in twee groepen, namelijk jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking en medewerkers van stichting Lentekind. In het vervolg van dit hoofdstuk zal de eerste respondentengroep “jongvolwassenen” genoemd worden en de tweede respondentengroep “medewerkers”.

Om de uitvoering van dit interview op tijd te kunnen starten zijn de medewerkers in de derde week van januari mondeling uitgenodigd voor deelname aan het interview. Alle groepen van stichting Lentekind zijn mondeling benaderd met de vraag wie er mee wil werken aan het onderzoek door middel van een interview. Bij de uitnodiging is verteld wat het doel is van het interview, hoe lang het interview ongeveer zal duren en dat het interview opgenomen zal worden. Uiteindelijk is met zes medewerkers een afspraak gemaakt voor het afnemen van het interview. De interviews met de medewerkers vonden allemaal plaats binnen het gebouw van stichting Lentekind. Uit het eerste interview met een medewerker bleek dat de openingsvraag te breed was. Deze is veranderd van: *“Wat houdt volgens jou een volwaardige dagbesteding in, voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking?”* naar: *“Als je één element moet kiezen wat vind jij dan het belangrijkste binnen een volwaardige dagbesteding voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking?”* Dit zorgde bij de andere interviews voor een specifiek antwoord en hierdoor verliep het interview meer gestructureerd. Verder bleek uit het eerste interview dat twee vragen niet helemaal duidelijk waren. Dit is aangepast door bij het stellen van de vraag wat meer uitleg te geven. Dit heeft de resultaten verder niet beïnvloed, omdat tijdens het eerste interview de uitleg ook gegeven is bij de vraag, nadat de respondent aangaf dat ze het niet begreep. Door bij de verdere interviews de uitleg direct te geven, verliepen de interviews soepeler. Over het domein “rechten” is niet direct een vraag geweest in de interviews. Dit heeft als resultaat dat niet alle respondenten hier iets over gezegd hebben, daarom zijn de resultaten hierover minder betrouwbaar.

In de eerste week van februari is er telefonisch contact geweest met de Klimopschool. Hierbij werd door de medewerkers van de Klimopschool aangegeven dat veel van de jongvolwassenen niet in staat zijn om de vragen realistisch te beantwoorden. Het zou kunnen dat het afnemen van de interviews niet genoeg resultaten zou opleveren. In overleg met de opdrachtgever en begeleider van school is er besloten om drie jongvolwassenen te interviewen en drie ouders van jongvolwassenen. Deze ouders vertegenwoordigen in het interview hun zoon of dochter. Hier is voor gekozen om een zo goed mogelijk resultaat te krijgen.

Vervolgens is er via de mail toestemming gevraagd aan ouders voor het interviewen van hun zoon of dochter. De medewerkers van de Klimopschool hebben contact opgenomen met deze ouders en doorgegeven aan de onderzoeker als ouders toestemming hebben gegeven. De onderzoeker heeft zelf contact opgenomen met de ouders die geïnterviewd werden, nadat ouders toestemming hadden gegeven voor het uitwisselen van contactgegevens. Het contact opnemen met één van de ouders verliep erg moeizaam. Er is op verschillende manieren geprobeerd om contact op te nemen, zowel via de mail als telefonisch, maar dit is niet gelukt. Dit heeft vertraging opgeleverd voor het onderzoek, omdat de interviews nu later waren afgerond dan gepland. Uiteindelijk is op het laatste moment een andere ouder benaderd voor afnemen van een interview en hier is binnen twee dagen een afspraak mee gemaakt.

De interviews met de jongvolwassenen vonden plaats in een lokaal binnen de Klimopschool. De drie jongvolwassenen gingen om de beurt mee met de onderzoeker voor het afnemen van het interview. Tijdens het afnemen van deze interviews bleek dat sommige vragen moeilijk waren voor de jongvolwassenen en dat ze hier geen antwoord op konden geven. Dit was bijvoorbeeld bij de vragen rondom sociale inclusie, rechten en het materieel welbevinden. Hier zijn dan ook geen resultaten van

de jongvolwassenen, maar ouders van jongvolwassenen konden hier wel antwoord op geven. Ook werd opgemerkt dat het concentratievermogen van de jongvolwassenen kort was en de interviews niet langer duurden dan 20 minuten. De interviews met de ouders vonden alle drie plaats op een andere locatie. Dit was afhankelijk van de wens van ouders. Eén interview vond plaats binnen het gebouw van stichting Lentekind. Eén interview vond plaats in een ruimte binnen de Klimopschool en één interview vond plaats bij ouders thuis. De interviews van de jongvolwassenen verschilden ten opzichte van de interviews met de ouders, omdat de vragen op een andere manier gesteld werden. Dit is gedaan omdat de jongvolwassenen een matige of lichte verstandelijke beperking hebben. Wel zijn bij beide interviews dezelfde onderwerpen aan bod gekomen.

4.2 Verstandelijke beperking

4.2.1 Conceptuele domein

Resultaten jongvolwassenen

Vijf van de zes respondenten geven aan dat ze het met name belangrijk vinden dat praktijkgerichte vaardigheden terug komen binnen een volwaardige dagbesteding. Hierbij worden onder andere huishoudelijke taken genoemd als afwassen en koken. Verder geven twee respondenten aan dat ze het belangrijk vinden dat binnen een volwaardige dagbesteding de vaardigheden die op school geleerd zijn in stand gehouden worden en verder ontwikkeld worden.

Resultaten medewerkers

Vier van de zes respondenten geven aan dat het belangrijk is om de schoolse vaardigheden die aangeleerd zijn in stand gehouden worden binnen een volwaardige dagbesteding. Drie van de zes respondenten vinden het belangrijk dat met name de praktische vaardigheden gestimuleerd worden binnen een volwaardige dagbesteding. Verder wordt twee keer de vaardigheid schrijven en één keer de vaardigheid lezen benoemd, dat binnen een volwaardige dagbesteding gestimuleerd kan worden. Twee respondenten geven aan dat het afhankelijk is van het doel van de volwaardige dagbesteding.

4.2.2 Sociale domein

Resultaten jongvolwassenen

Vier van de zes respondenten geven aan bij de vraag rondom het sociale domein dat het belangrijk is om beleefdheidsvormen aan te leren en toe te kunnen passen. Hierbij is opvallend dat alle drie de ouders dit als belangrijk punt noemen. Verder geven drie respondenten aan dat een volwaardige dagbesteding het samen werken met anderen kan bevorderen. Opvallend is dat één respondent aangeeft liever alleen te werken. Daarnaast geeft een andere respondent aan dat het afhankelijk is van de taak of ze wel of niet graag samenwerkt met anderen. Drie van de zes respondenten geven aan dat ze in het samenwerken van anderen kunnen leren en dit zien als waardevol. Daarnaast geven drie respondenten aan dat een volwaardige dagbesteding het aanleren van sociale vaardigheden kan bevorderen.

Resultaten medewerkers

Vijf van de zes respondenten benoemen bij de vraag omtrent het sociale domein dat een volwaardige dagbesteding het aanleren van sociale vaardigheden kan stimuleren. Vier van de zes respondenten geven aan dat het contact met collega's positief is en ook vier respondenten geven aan dat jongvolwassenen kunnen leren samenwerken. Daarnaast benoemen vier respondenten dat een volwaardige dagbesteding een veilige plek moet zijn om sociale vaardigheden te ontwikkelen. Eén respondent zegt hierover het volgende: *“Want als ze die veiligheid niet voelen kunnen er verder ook geen sociale vaardigheden ontwikkeld worden. Dus dat vind ik sowieso een heel belangrijk iets dat ze veiligheid ervaren.”* Verder wordt er door vier respondenten aangegeven dat het aanleren of instant houden van beleefdheidsvormen ook een belangrijk onderdeel is binnen het sociale domein.

4.2.3 Praktisch domein

Resultaten jongvolwassenen

Alle zes de respondenten benoemen bij de vraag rondom het praktisch domein met name huishoudelijke taken. Bijvoorbeeld afwassen en tafel dekken. Daarnaast noemen twee ouders dat zij het belangrijk vinden dat hun kind binnen een volwaardige dagbesteding leert om een taak af te maken. Ook wordt er door één van de ouders benoemd dat het belangrijk is dat haar kind zinvolle taken kan uitvoeren, die ook nuttig zijn voor de maatschappij.

Resultaten medewerkers

Vier van de zes respondenten benoemen dat binnen een volwaardige dagbesteding praktische vaardigheden aangeleerd kunnen worden. Hierbij worden met name huishoudelijke taken genoemd als afwassen, koffie zetten, tafel afruimen, schoonmaken, wassen en koken. Twee respondenten benoemen tuinwerk als praktische taak. Vier van de zes respondenten geven aan dat binnen een volwaardige dagbesteding taken aangeleerd kunnen worden die jongvolwassenen kunnen gebruiken als ze misschien begeleid zelfstandig gaan wonen. *“Je laat ze steeds meer zelfstandig doen, waardoor ze misschien ook als ze ergens gaan wonen en hun eigen kamertje hebben dat ze weten van ik ga mijn kamer opruimen en schoonmaken dan heb ik dit en dit en dit nodig om dat en dat te kunnen doen.”* Aldus een respondent. Daarnaast benoemen twee respondenten dat zij het belangrijk vinden dat jongvolwassenen praktische, zinvolle taken kunnen uitvoeren. Drie respondenten benoemen dat Stichting Lentekind ook erbij gebaat is als de jongvolwassenen praktische taken kunnen uitvoeren, dit kan de medewerkers ontlasten.

4.3 Onafhankelijkheid

4.3.1 Persoonlijke ontwikkeling

Resultaten jongvolwassenen

Op de vraag wat ze graag zou willen leren geeft één van de jongvolwassenen het volgende antwoord: *“Zelfstandig werken, want nu leggen ze nog heel veel uit, dus ik zou het wel echt fijn vinden om het zelf te doen.”* Vier van de zes respondenten vinden het belangrijk dat binnen een volwaardige dagbesteding de zelfredzaamheid gestimuleerd wordt. Een moeder van één van de jongvolwassenen verwoordt het als volgt: *“Als hij maar niet te veel betutteld wordt. En er niet teveel uit handen genomen wordt, maar wel zelfstandigheid binnen de veilige normen natuurlijk”* Verder geeft één respondent aan dat het belangrijk is dat hij verstaanbaar kan communiceren.

Resultaten medewerkers

Drie van de zes respondenten geeft aan dat het belangrijk is om binnen een volwaardige dagbesteding genoeg begeleiding te hebben om de zelfredzaamheid van jongvolwassenen te stimuleren. Drie respondenten vinden het belangrijk dat begeleiding de jongvolwassenen los durft te laten en vier respondenten benoemen hierbij dat de juiste ondersteuningsmaterialen, bijvoorbeeld pictogrammen of praktische hulpmiddelen, belangrijk zijn. Twee respondenten benoemen dat gekeken moet worden naar het individu.

4.3.2 Zelfbepaling

Resultaten jongvolwassenen

Alle respondenten geven aan dat het belangrijk is om kleine keuzes aangeboden te krijgen. Hierbij wordt bijvoorbeeld het kiezen van broodbeleg genoemd. Daarnaast geven vijf respondenten aan dat ze het belangrijk vinden dat er gevraagd wordt wat zij willen. Twee van de drie ouders geeft aan dat het binnen een volwaardige dagbesteding belangrijk is om wel structuur te bieden. Binnen de structuur kunnen keuzes geboden worden. Eén respondent geeft aan dat de keuze geboden kan worden door het aanbieden van pictogrammen.

Resultaten medewerkers

Op de vraag hoe zelfbepaling van jongvolwassenen binnen een volwaardige dagbesteding vergroot kan worden, geven vier respondenten aan dat het in gesprek gaan met de jongvolwassenen belangrijk is. Daarnaast wordt ook door twee respondenten benoemd dat iedereen gebonden is aan grenzen en dat dit soms hoort bij het werk wat je doet. Eén van de respondenten zegt hierover het volgende: *“Ik moet ook gewoon naar mijn werk ’s ochtends, mijn bed uit, mij aankleden omdat ik netjes ’s ochtends op mijn werk moet komen.”* Vier respondenten benoemen dat er keuzes geboden kunnen worden binnen de kaders. Twee respondenten geven aan dat jongvolwassenen bijvoorbeeld kunnen kiezen uit activiteiten.

4.4 Sociale participatie

4.4.1 Interpersoonlijke relaties

Resultaten jongvolwassenen

Vier van de zes respondenten benoemt het contact met vrienden als belangrijk. Eén respondent geeft aan dat binnen een volwaardige dagbesteding gelijkwaardige contacten opgebouwd kunnen worden. Een andere respondent geeft juist aan dat het opbouwen van relaties niet persé binnen een volwaardige dagbesteding hoeft, maar dat dit ook daar buiten kan. Twee respondenten geven aan dat ze binnen een volwaardige dagbesteding kunnen leren omgaan met anderen.

Resultaten medewerkers

Vijf van de zes respondenten geven aan dat interpersoonlijke relaties binnen een volwaardige dagbesteding bevorderd kunnen worden door het contact met collega's. Vier respondenten benoemen het contact dat jongvolwassenen onderling met elkaar kunnen hebben binnen een volwaardige dagbesteding. Begeleiding kan stimuleren om deze contacten te onderhouden buiten de dagbesteding.

4.4.2 Sociale inclusie

Resultaten jongvolwassenen

Alle drie de ouders van jongvolwassenen geven bij de vraag naar het integreren en participeren in de samenleving aan dat het van belang is dat hun kind zichzelf kan zijn. Daarnaast geven ook alle drie de ouders aan dat zicht op politiek en nieuws voor hun kind niet belangrijk of haalbaar is. Verder benoemt één ouder dat het belangrijk is dat een volwaardige dagbesteding in de maatschappij is.

Resultaten medewerkers

Als antwoord op de vraag wat een volwaardige dagbesteding kan betekenen ten opzichte van sociale inclusie benoemen vier respondenten het deel uitmaken van een organisatie. Daarbij hoort ook het gevoel belangrijk en nuttig te zijn, wat drie respondenten aangeven. Drie respondenten benoemen dat eventueel de buurt betrokken kan worden. Hierbij merkt één respondent op dat het van belang is om het gedrag van de jongvolwassenen te vertalen naar de maatschappij. Zij zegt hierover het volgende: *“Maar dan moet je eerst verwoorden waarom ze iets doen. Je moet eigenlijk hun gedrag vertalen naar de maatschappij.”* Alle zes de respondenten geven aan dat een volwaardige dagbesteding zicht op nieuws of politiek kan stimuleren door bijvoorbeeld het te bespreken aan het begin van de dag in een “koffie rondje”. Wel geven de respondenten aan dat dit afhankelijk is van de groep.

4.4.3 Rechten

Resultaten jongvolwassenen

Alle drie de ouders van jongvolwassenen geven aan dat ze het belangrijk vinden dat hun kind gelijkwaardig en met respect behandeld worden.

Resultaten medewerkers

Omtrent het domein “rechten” is niet direct een vraag geweest, dit beïnvloedt de resultaten ten opzichte van dit domein. Wel hebben twee van de zes medewerkers aangegeven dat zij het belangrijk vinden dat jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking gelijkwaardig behandeld worden. Ook ten opzichte van de andere medewerkers die werkzaam zijn bij stichting Lentekind.

4.5 Welbevinden

4.5.1 Emotioneel welbevinden

Resultaten jongvolwassenen

Op de vraag aan ouders hoe een volwaardige dagbesteding het emotionele welbevinden van jongvolwassenen kan vergroten, of de vraag aan de jongvolwassenen waar zij gelukkig en blij van worden geven vier van de zes respondenten aan dat werkzaamheden die positief zijn hier aan bij kan dragen. Dus bijvoorbeeld werkzaamheden die de jongvolwassenen leuk vinden. Hierbij wordt onder andere genoemd afwassen en koken. Vijf van de zes respondenten geven aan dat zij het belangrijk vinden om complimenten te krijgen, dit geeft hen zelfvertrouwen. Zo geeft één van de jongvolwassenen aan op de vraag of ze het belangrijk vindt dat ze complimenten krijgt. *“Ja ik vind het wel belangrijk, dan weet ik dat ik het goed heb gedaan zeg maar.”* Verder geven drie respondenten aan dat het belangrijk is dat de kwaliteiten en talenten benut worden binnen een volwaardige dagbesteding. Het praten over emoties vinden drie van de zes respondenten belangrijk. En twee respondenten benoemen dat het belangrijk is om in een veilige omgeving te werken.

Resultaten medewerkers

Alle respondenten geven aan dat het belangrijk is dat begeleiding inspeelt op het emotionele welbevinden van de jongvolwassenen. Vier respondenten vinden een goede begeleidingsvorm hierin belangrijk. Het aanbieden van passende werkzaamheden, die de jongvolwassene een goed gevoel geven wordt door vier respondenten benoemd. Vier respondenten benoemen dat het belangrijk is dat er ruimte is voor emoties van jongvolwassenen en dat deze bespreekbaar gemaakt kunnen worden. Daarnaast worden zaken als het geven van complimenten (drie respondenten), veilige omgeving bieden (drie respondenten) en positieve bejegening (twee respondenten) genoemd.

4.5.2 Fysiek welbevinden

Resultaten jongvolwassenen

Op de vraag omtrent het fysieke welbevinden benoemen vier van de zes respondenten dat gezonde voeding hierbij belangrijk is. Daarnaast geven alle drie de ouders aan dat ze het belangrijk is dat het belangrijk is om te letten op fysieke arbeid en hier een afwisseling in te maken. Een moeder zegt het volgende over haar dochter: *“Ze heeft best een sterk lichaam. Het is dat ze moe wordt van nieuwe dingen in haar hoofd. Maar fysiek kan ze heel veel.”* Verder geven twee respondenten aan dat het belangrijk is om inspanning en ontspanning af te wisselen.

Resultaten medewerkers

Drie respondenten zeggen dat door gezond (leren) eten en koken, binnen een volwaardige dagbesteding, het fysieke welbevinden bevorderd kan worden van jongvolwassenen. Daarnaast geven drie respondenten aan dat er rekening gehouden moet worden met het lichamelijk welzijn. Twee respondenten benoemen dat er een afwisseling moet zijn tussen inspanning en ontspanning.

4.5.3 Materieel welbevinden

Resultaten jongvolwassenen

Opvallend bij de vraag orent het materieel welbevinden is dat ouders aangeven dat het niet heel belangrijk is. Eén van de ouders zegt het volgende hierover: *“Ik weet niet of dat echt wel van zoveel meerwaarde is. Als het emotionele niet functioneert en je hebt een prachtig meubilair, dan kan je volgens mij beter een oud meubilair hebben wat bijna in elkaar stort, wat nog wel veilig is overigens.”*

Twee van de drie ouders geven wel aan dat zij het belangrijk vinden dat er wel een eigen plek is om terug te kunnen trekken. Daarnaast geeft één van de ouders aan dat ze het belangrijk vindt dat de jongvolwassene wel haar eigen spullen heeft, wat ervoor zorgt dat een omgeving vertrouwd wordt.

Resultaten medewerkers

Vijf respondenten vinden het belangrijk dat jongvolwassenen een eigen ruimte hebben binnen een volwaardige dagbesteding. Vier respondenten benoemen hierbij dat er een veilige ruimte moet zijn om te kunnen ontspannen. *“Ik denk dat het daarin ook goed is dat zo’n groep een eigen ruimte heeft waar ze zich inderdaad goed voelen. Dat zij een plekje hebben waar ze, zoals alle kinderen hier, een eigen groep hebben; wat hun veilige plek ook is binnen het grote gebouw van Lentekind.”*

Vier respondenten geven aan dat jongvolwassenen eigen spullen nodig hebben, bijvoorbeeld tafels en stoelen in de ruimte. Daarnaast benoemen drie respondenten dat een ruimte voor de jongvolwassenen een goede sfeer moet hebben. Drie respondenten geven aan dat zij momenteel binnen Lentekind geen “vrije ruimte” weten voor deze doelgroep.

4.6 Begeleiding

4.6.1 Competenties begeleiding

Resultaten jongvolwassenen

In de gesprekken met ouders komt het begeleidingsaspect verschillende keren naar voren. Zo zeggen twee van de drie ouders *“het valt of staat met de begeleiding”*. Twee van de jongvolwassenen geven aan dat ze het belangrijk vinden dat het leuke begeleiding is die aardig en vriendelijk doet. Ook geven twee van de jongvolwassenen aan dat ze het fijn vinden als begeleiding hen helpt als iets niet lukt en uitlegt hoe het wel moet. Alle drie de ouders geven aan dat het belangrijk is dat begeleiding duidelijk is, de leiding neemt en toezicht houdt. Verder vinden alle drie de ouders het belangrijk dat begeleiding zorgt voor een goede sfeer en twee van de drie ouders geven aan het belangrijk is dat begeleiding een positieve benadering heeft. Eén van de ouders benoemt dat haar kind het best functioneert met één op één begeleiding, omdat haar kind veel toezicht nodig heeft. Een andere ouder benoemt dat het belangrijk is om te kijken naar het individu. Verder noemt één ouder verschillende keren in het interview drie kernwoorden voor een goede begeleiding namelijk: *“Respect, goed kunnen luisteren en niet veroordelen. Ik denk dat dat drie dingen zijn die heel belangrijk zijn.”*

Resultaten medewerkers

Vier respondenten vinden het belangrijk dat de begeleiders van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking kennis hebben van de doelgroep. Drie respondenten geven aan dat begeleiding in moet kunnen spelen op de behoeftes van de jongvolwassenen en drie respondenten benoemen dat begeleiding duidelijkheid moet bieden. Daarnaast geven drie respondenten aan dat begeleiders een stapje terug moeten kunnen doen en dat ze een positieve bejegening ten opzichte van de jongvolwassenen moeten hebben. Verder wordt benoemd dat het belangrijk is dat begeleiding kennis van methoden heeft (twee respondenten), initiatief kan tonen (twee respondenten) en humoristisch is (twee respondenten).

4.6.2 Methodieken

Resultaten jongvolwassenen

Twee respondenten geven aan dat visuele ondersteuning belangrijk is, bijvoorbeeld bij het uitvoeren van een taak. Een moeder zegt het volgende over gebruik van pictogrammen voor haar dochter: *“Het is een eis gewoon. Anders dan werkt het niet, dan kan ze het niet en dan ziet ze het niet zitten.”* Drie van de zes respondenten geven aan dat het voor hen het beste werkt als iets uitgelegd wordt door het voor en na te doen. Eén van de respondenten vindt het fijn als een taak uitgelegd wordt met geschreven tekst, waar ze iedere keer naar kan kijken.

Resultaten medewerkers

Door vijf respondenten wordt het gebruik maken van pictogramman als methodiek benoemd. Vier medewerkers geven aan dat het gebruik van foto's ook een hulpmiddel kan zijn. Het maken van instructiematerialen voor het uitvoeren van werkzaamheden wordt door vier respondenten benoemd. Drie begeleiders geven aan dat begeleiding bijscholing nodig heeft voor het gebruiken van de juiste methodieken voor de jongvolwassenen. De methodiek “kleine stapjes” wordt door twee respondenten benoemd en één respondent geeft aan dat de methodiek “geef me de vijf” een handig hulpmiddel kan zijn.

4.7 Emotionele ontwikkeling

4.7.1 Emotionele kwetsbaarheid

Resultaten jongvolwassenen

Alle jongvolwassenen geven aan dat ze het belangrijk vinden dat ze getroost en geholpen worden wanneer dit nodig is. Verder vinden alle drie de ouders het belangrijk dat gekeken wordt naar ieder individu en dat ingespeeld wordt op behoeftes van de jongvolwassenen ten opzichte van de emotionele ontwikkeling.

Resultaten medewerkers

Vier van de zes respondenten benoemen dat zij het belangrijk vinden dat begeleiding aansluit bij het emotionele ontwikkelingsniveau van de cliënt. *“In ieder geval dat je echt wel goed weet van dit zijn de cliënten, dit is hun emotionele ontwikkelingsniveau en dat je daarin dan gaat zoeken van hoe kan je daar bij aansluiten en wat kan je van ze vragen en wat kunnen ze aan.”* Het krijgen van bijscholing omtrent het emotionele ontwikkelingsniveau wordt door twee medewerkers benoemd. Drie respondenten geven aan dat kennis van het emotionele ontwikkelingsniveau van de cliënt wel van belang is.

5. Discussie

5.1 Verstandelijke beperking

Conceptuele domein en praktisch domein

Uit het veldwerk geeft het merendeel van de medewerkers aan het belangrijk te vinden dat de schoolse vaardigheden die aangeleerd zijn, in stand gehouden worden binnen een volwaardige dagbesteding. Uit de respondentengroep jongvolwassenen benoemen maar twee mensen dit belangrijk te vinden. Volgens de DSM-V blijft het niveau van conceptuele vaardigheden bij mensen met een matige of lichte verstandelijke beperking duidelijk achter (American Psychiatric Association, 2014). Het merendeel van de respondentengroep jongvolwassenen geeft aan het belangrijk te vinden dat met name praktijkgerichte vaardigheden terugkomen binnen een volwaardige dagbesteding. Van de medewerkers wordt dit door de helft van de respondenten als belangrijk punt genoemd. Door één ouder en twee medewerkers wordt aangegeven dat zij het belangrijk vinden dat jongvolwassenen zinvolle, praktische vaardigheden uit kunnen voeren. Volgens de DSM-V kan iemand met een matige of lichte verstandelijke beperking veel leren binnen het praktisch domein. Alle respondenten uit de respondentengroep jongvolwassenen benoemen bij praktische vaardigheden met name huishoudelijke taken waar ze wel eens mee helpen. Bij de respondentengroep medewerkers wordt ook door het merendeel van de medewerkers huishoudelijke taken genoemd bij de vraag omtrent het praktisch domein. Daarnaast wordt door twee respondenten het doen van tuinwerk als taak genoemd. Twee respondenten geven aan dat medewerkers ook ontlast kunnen worden, als de jongvolwassenen praktische taken uitvoeren. Verder geven vier medewerkers aan dat binnen een volwaardige dagbesteding huishoudelijke taken geleerd kunnen worden die jongvolwassenen kunnen gebruiken als ze misschien begeleid zelfstandig gaan wonen. De DSM-V bevestigt dat mensen met een matige of lichte verstandelijke beperking kunnen deelnemen aan huishoudelijke taken. Wel wordt hierbij benoemd dat vaak structurele ondersteuning nodig is (American Psychiatric Association, 2014).

Sociale domein

De DSM-V geeft aan dat mensen met een matige of lichte verstandelijke beperking duidelijk verschillen in sociaal en communicatief gedrag ten opzichte van leeftijdgenoten. Door de communicatieve en sociale beperkingen hebben mensen met een matige of lichte verstandelijke beperking moeite met het opbouwen en onderhouden van sociale relaties (American Psychiatric Association, 2014). Door drie respondenten uit de respondentengroep jongvolwassenen wordt benoemd dat een volwaardige dagbesteding het aanleren van sociale vaardigheden kan bevorderen. Bij de respondentengroep medewerkers wordt het aanleren van sociale vaardigheden binnen een volwaardige dagbesteding door vijf van de zes medewerkers benoemd.

De helft van het aantal respondenten van de groep jongvolwassenen geeft aan dat het waardevol is om met anderen samen te werken, onder andere omdat van elkaar geleerd kan worden. Vier van de zes medewerkers geven aan dat het contact met collega's, zowel jongvolwassenen onderling als andere collega's, binnen een volwaardige dagbesteding positief is. Vier van de medewerkers geven aan dat het belangrijk is dat jongvolwassenen sociale vaardigheden kunnen leren in een veilige omgeving. Dit wordt bevestigd door de theorie. De DSM-V geeft aan dat mensen met een matige of lichte verstandelijke beperking vaak beperkt inzicht hebben in risico's in sociale situatie, doordat het sociale oordeelsvermogen niet volgroeid is. Daarnaast geeft de DSM-V aan dat er sociale en communicatieve ondersteuning nodig is als iemand met een matige of lichte verstandelijke beperking gaat werken (American Psychiatric Association, 2014).

5.2 Onafhankelijkheid

Persoonlijke ontwikkeling

Vier van de zes respondenten uit de respondentengroep jongvolwassen geven in de interviews aan dat ze het belangrijk vinden dat de zelfredzaamheid gestimuleerd wordt binnen een volwaardige dagbesteding. Dit wordt bevestigd door de theorie, Linders (2012) geeft namelijk aan dat zelfredzaamheid een menselijke waarde is waar de meeste mensen naar streven.

Uit het veldwerk blijkt dat de juiste ondersteuning een belangrijk punt is ten opzichte van het stimuleren van zelfredzaamheid. Drie medewerkers benoemen dat genoeg begeleiding belangrijk is en drie medewerkers geven aan dat begeleiding op een goede manier de jongvolwassenen durft los te laten. Volgens van Loon en Van Hove (2008) kan de juiste ondersteuning helpend zijn bij het stimuleren van de persoonlijke ontwikkeling en hier mee kan de zelfredzaamheid vergroot worden. Dit bevestigt dus het feit dat begeleiding een belangrijke factor is ten opzichte van het stimuleren van persoonlijke ontwikkeling.

Zelfbepaling

Alle respondenten uit de groep jongvolwassenen geven aan dat het belangrijk is om keuzes aangeboden te krijgen, al gaat het dan vaak over kleine keuzes; bijvoorbeeld de volgorde van werkzaamheden kiezen. Vijf van de zes jongvolwassenen geven aan dat zij het belangrijk vinden dat aan hen gevraagd wordt wat zij willen. In de interviews met de medewerkers geven vier van de zes respondenten aan dat het belangrijk is om in gesprek te gaan met de jongvolwassenen over wat zij willen. Uit beide respondentengroepen komt naar voren dat het belangrijk is dat een volwaardige dagbesteding wel structuur biedt. Van de medewerkers benoemen vier respondenten dat keuzes geboden kunnen worden binnen de kaders. De theorie bevestigt dat het hebben van keuzes belangrijk is binnen het domein zelfbepaling. Teeuwen-Heintzberger (2011) beschrijft dat het belangrijk is dat begeleiding juiste keuzemogelijkheden aanbiedt en dit afstemt op de cliënt. Hierbij komen de beide respondentengroepen en de theorie dus overeen, dat keuzemogelijkheden dus op een gepaste manier dienen aangeboden te worden aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking.

5.3 Sociale participatie

Interpersoonlijke relaties

Volgens de theorie kan een volwaardige dagbesteding veel betekenen op het gebied van sociale participatie, onder andere voor het stimuleren van interpersoonlijke relaties. Dit is bijvoorbeeld het hebben van vriendschappen of het meedoen aan sociale activiteiten (Vandenbruwaene, 2013). Binnen de respondentengroep jongvolwassenen waren de resultaten hierover verschillend. Vier van de zes respondenten vinden het contact met vrienden belangrijk. Eén van de respondenten geeft aan dat binnen een volwaardige dagbesteding gelijkwaardig contact opgebouwd kan worden, terwijl een andere respondent aangeeft dat dit niet persé binnen een volwaardige dagbesteding hoeft. Bij de respondentengroep medewerkers wordt door vijf medewerkers aangegeven dat binnen een volwaardige dagbesteding interpersoonlijke relaties bevorderd kunnen worden door contact met collega's. Daarbij wordt opgemerkt dat begeleiding kan stimuleren om deze contacten ook buiten de dagbesteding te onderhouden. Hieruit blijkt dat de theorie en beide respondentengroepen andere resultaten geven ten opzichte van het bevorderen van interpersoonlijke relaties binnen een volwaardige dagbesteding.

Sociale inclusie

Uit de respondentengroep medewerkers geven vier medewerkers aan dat het deel uitmaken van een organisatie de sociale inclusie kan bevorderen. Eén respondent benoemt dat de begeleiding eventueel "moeilijk verstaanbaar gedrag" dient te vertalen naar de maatschappij, om de sociale

inclusie te bevorderen. Bijvoorbeeld als een jongvolwassene met een matige of lichte verstandelijke beperking veel geluid maakt, kan begeleiding uitleggen waarom hij of zij dit geluid maakt. Dit sluit aan op wat van Loon en Van Hove aangeven. Zij zeggen namelijk dat organisaties die cliënten ondersteunen als “brug” dienen voor cliënten naar de samenleving (van Loon & Van Hove, 2008). Uit de resultaten van de respondentengroep medewerkers komt naar voren dat een volwaardige dagbesteding zicht op nieuws en politiek kan bevorderen, door bijvoorbeeld ’s ochtends een “koffie rondje” te doen en daarin dingen te bespreken. Uit de respondentengroep jongvolwassenen blijkt zicht op nieuws of politiek helemaal niet van belang te zijn.

Rechten

Uit het veldwerk blijkt dat ouders van jongvolwassenen het belangrijk vinden dat hun kind gelijkwaardig en met respect behandeld wordt. Twee van de zes medewerkers benoemen ook dat zij het belangrijk vinden dat de jongvolwassenen gelijkwaardig behandeld worden. Volgens de theorie heeft ieder mens in zijn of haar leven behoefte aan wederkerige en gelijkwaardige relaties met anderen (Siepkamp, 2013).

5.4 Welbevinden

Emotioneel welbevinden

Het merendeel van beide respondentengroepen geven aan dat passende werkzaamheden het emotionele welbevinden kan bevorderen. Dit wordt bevestigd door de theorie. Kortenraij geeft namelijk aan dat een dagbesteding waar cliënten zinvolle werkzaamheden kunnen verrichten ervoor zorgt dat cliënten een positief zelfbeeld krijgen (2017). En een positief zelfbeeld bevordert het emotionele welbevinden (van Loon & Van Hove, 2008) (Vandenbruwaene, 2013). Beide respondentengroepen benoemen nog een aantal zaken hoe een positief zelfbeeld bevordert kan worden. Zo geven vijf van de zes jongvolwassenen aan dat het krijgen van complimenten belangrijk voor hen is, want dit geeft hen zelfvertrouwen. Dit wordt ook benoemd door drie medewerkers. Daarnaast benoemen alle werknemers dat het belangrijk is om in te spelen op het emotionele welbevinden van jongvolwassenen. Dit kan volgens vier respondenten uit de groep medewerkers onder andere gedaan worden door het bespreekbaar maken van emoties. Uit de respondentengroep jongvolwassenen geven drie respondenten aan dat zij het praten over emoties belangrijk vinden. Veiligheid is onder andere ook een indicator wat hoort bij het domein welbevinden (van Loon & Van Hove, 2008) (Vandenbruwaene, 2013). In de interviews benoemen twee respondenten uit de respondentengroep jongvolwassenen en drie medewerkers een veilige omgeving als belangrijk punt voor het bevorderen van het emotionele welbevinden.

Fysiek welbevinden

Vier van de zes respondenten uit de respondentengroep jongvolwassenen benoemt gezonde voeding bij de vraag omtrent het fysieke welbevinden. Uit de respondentengroep medewerkers wordt dit door drie medewerkers benoemd. Hierbij wordt aangegeven dat binnen een volwaardige dagbesteding jongvolwassenen gezond kunnen (leren) eten en koken. De theorie geeft aan dat gezondheid een belangrijke indicator is bij het domein fysiek welbevinden (van Loon & Van Hove, 2008).

Materieel welbevinden

Uit het veldwerk komen verschillende resultaten naar voren. Ouders van de jongvolwassenen geven aan het materieel minder belangrijk te vinden. Hierbij gaat het met name over materialen binnen een dagbesteding. Vijf van de zes medewerkers geven aan dat het belangrijk is dat de jongvolwassenen een eigen ruimte hebben binnen een volwaardige dagbesteding. Dit wordt door

twee van de drie ouders beaamd, dat het belangrijk is om een eigen plek te hebben zodat de jongvolwassene zich terug kan trekken als dit nodig is. Drie respondenten uit de respondentengroep medewerkers geeft aan dat zij momenteel geen “vrije” ruimte weten binnen stichting Lentekind. In de theorie wordt onder andere benoemd dat het hebben van werk het materieel welbevinden kan bevorderen. Uit beide respondentengroepen blijkt wel dat vertrouwde materialen veiligheid kan bieden voor jongvolwassenen en veiligheid bevordert het emotionele welbevinden (van Loon & Van Hove, 2008) (Vandenbruwaene, 2013).

5.5 Begeleiding

Competenties

Uit de interviews blijkt dat het begeleidingsaspect zeer belangrijk is binnen een volwaardige dagbesteding. Zo geven twee van de drie ouders aan dat een volwaardige dagbesteding valt of staat met de begeleiding. Dit wordt bevestigd door de theorie. Geenen (2010) geeft aan dat begeleiders zelf het belangrijkste instrument zijn waarmee het werk gedaan wordt, binnen de sociale beroepen.

Belangrijke begrippen die genoemd worden door alle drie de ouders van de jongvolwassenen omtrent begeleiding zijn: duidelijkheid geven, de leiding nemen en toezicht houden. Drie van de zes medewerkers beamen dit en geven aan dat begeleiding duidelijkheid moet bieden. De theorie schrijft hierover dat een belangrijke competentie van begeleiding is dat zij de dag kunnen plannen en ordenen (Kortenraij, 2017). Wel wordt ook door drie medewerkers aangegeven dat begeleiding een stapje terug moet kunnen doen, terwijl één van de ouders van de jongvolwassene benoemt dat haar kind het best functioneert bij één op één begeleiding. In de theorie staat beschreven dat mensen met een verstandelijke beperking ruimte nodig hebben om dingen te kunnen proberen, om de zelfredzaamheid te bevorderen (De Bruijn, 2004).

Vier medewerkers benoemen dat het belangrijk is dat begeleiding kennis hebben van de doelgroep waar mee ze werken. Dit wordt bevestigd door de theorie. Kortenraij geeft aan dat het belangrijk is dat begeleiding kennis heeft van wat het inhoudt om een matige of lichte verstandelijke beperking te hebben en de verschillende fasen in de emotionele ontwikkeling (Kortenraij, 2017).

Twee van de drie jongvolwassenen geven aan in het interview dat ze het belangrijk vinden dat begeleiding leuk is en aardig en vriendelijk doet. Twee van de zes medewerkers sluit hierbij aan, door aan te geven dat begeleiding ook wel humoristisch moet zijn. Twee van de drie ouders benoemen dat begeleiding moet zorgen dat een goede sfeer heerst binnen een volwaardige dagbesteding en een positieve benadering heeft. Dit wordt in het interview door drie van de zes medewerkers beaamd. De theorie schrijft hierover dat het belangrijk is dat er een evenwicht is tussen afstand en nabijheid. Te veel afstand zorgt ervoor dat het opbouwen van een vertrouwensrelatie lastig is. Te veel nabijheid is het moeilijk om met een overstijgende blik te kijken naar een situatie (Twint, 2013).

Methodieken

Twee respondenten uit de respondentengroep jongvolwassenen geven aan dat visuele ondersteuning belangrijk is. Vijf van de zes respondenten uit de respondentengroep medewerkers noemen het gebruik van pictogrammen als ondersteuningsmateriaal. De theorie beschrijft dat het belangrijk is dat begeleiders van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking verschillende manieren kennen van ondersteunende communicatie. Dit kan onder andere het gebruik van pictogrammen zijn (Kortenraij, 2017). Drie respondenten uit de respondentengroep jongvolwassenen geven aan dat het voor hen goed werkt als begeleiding iets uitlegt door een taak eerst voor te doen en vervolgens na te doen. Eén jongvolwassene geeft aan dat zij alleen een taak kan uitvoeren aan de hand van visuele ondersteuning, bijvoorbeeld pictogrammen. Eén respondent

vind het fijn als een taak uitgelegd wordt aan de hand van geschreven tekst. Vier van de medewerkers benoemt het maken van instructiematerialen voor het uitvoeren van werkzaamheden. De theorie benoemt als hulpmiddel voor het beschrijven van een taak het maken van een taakanalyse (Kortenraij, 2017).

De resultaten omtrent het aanleren van een taak is zeer divers. Dit laat zien dat iedere jongvolwassene een eigen manier van werken heeft, met een bijbehorende methodiek. Dit wordt bevestigd door de theorie. Daar staat beschreven dat het van belang is dat een methodiek aangepast wordt naar iedere cliënt persoonlijk, wil een organisatie gebruik maken van methodieken (Kortenraij, 2017).

5.6 Emotionele ontwikkeling

Alle drie de ouders van de jongvolwassenen vinden het belangrijk dat ingespeeld wordt op de individuele behoeftes van de jongvolwassenen ten opzichte van de emotionele ontwikkeling. Vier van de zes respondenten uit de respondentengroep medewerkers sluit hierbij aan. Zij vinden ook belangrijk dat de begeleiding aansluit bij de emotionele ontwikkeling van de jongvolwassene. In de theorie staat beschreven dat bij veel mensen met een verstandelijke beperking er sprake is van een disharmonisch ontwikkelingsprofiel; dit maakt een cliënt kwetsbaar en dan met name emotioneel (Zaal, Boerhave, & Koster, 2008). Wanneer begeleiding weet wat het emotionele ontwikkelingsniveau is van de jongvolwassene kan de manier van ondersteuning hier op aangepast worden (Claes, et al., 2012).

6. Conclusie en aanbevelingen

6.1 Beantwoording deelvragen

Wat zijn de behoeftes van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking ten opzichte van een volwaardige dagbesteding?

Uit het veldwerk blijkt dat de jongvolwassenen graag praktijkgerichte taken uitvoeren binnen een volwaardige dagbesteding. Hierbij worden door de jongvolwassenen met name huishoudelijke taken genoemd die zij kunnen aanleren en uitvoeren. Een deel van de jongvolwassenen geeft aan dat zij het als waardevol zien om met anderen samen te werken en dat zij sociale vaardigheden willen aanleren of onderhouden. Wel is het belangrijk om hierbij naar het individu te kijken, want uit het veldwerk blijkt dat niet alle jongvolwassenen het als prettig ervaren om met anderen samen te werken.

Onafhankelijkheid

Het stimuleren van de zelfredzaamheid wordt door het merendeel van de jongvolwassenen als belangrijk gevonden. Hierbij wordt benoemd dat het belangrijk is dat begeleiding de jongvolwassenen wel durft los te laten. Jongvolwassenen willen graag leren om zelfstandig een taak uit te kunnen voeren, ook volgens de theorie is het belangrijk dat de zelfredzaamheid bevorderd wordt.

Uit het veldwerk blijkt dat alle respondenten uit de respondentengroep jongvolwassenen het belangrijk vinden om keuzes aangeboden te krijgen. Ook geeft het merendeel van de jongvolwassenen aan dat zij er behoefte aan hebben dat er aan hen gevraagd wordt wat zij willen.

Sociale participatie

Van de respondentengroep jongvolwassenen geeft het merendeel aan contact met vrienden belangrijk te vinden. Uit het veldwerk blijkt dat de jongvolwassenen het verschillend ervaren of ze wel of geen vriendschappen binnen een volwaardige dagbesteding willen opbouwen.

Welbevinden

Zoals uit het veldwerk blijkt, vinden jongvolwassenen het belangrijk dat zij passende werkzaamheden kunnen verrichten, dit bevordert namelijk hun emotionele welbevinden. Een positief zelfbeeld bevordert ook het emotionele welbevinden (van Loon & Van Hove, 2008) (Vandenbruwaene, 2013) en zoals uit het veldwerk blijkt is het krijgen van complimenten belangrijk voor jongvolwassenen. Hier krijgen zij een positiever zelfbeeld van, want het geeft hen zelfvertrouwen. Een andere behoefte ten opzichte van het emotionele welbevinden van jongvolwassenen is het bespreekbaar kunnen maken van emoties.

Het merendeel van de jongvolwassenen vindt gezonde voeding belangrijk ten opzichte van het fysieke welbevinden. Het materiele welbevinden is voor jongvolwassenen minder belangrijk, zoals uit het veldwerk blijkt. Wel hebben jongvolwassenen behoefte aan een eigen plek, die veilig is voor hen en waar ze zich terug kunnen trekken. Het hebben van eigen spullen binnen een volwaardige dagbesteding kan een bijdrage zijn voor het creëren van een vertrouwde, veilige sfeer.

Wat kan Stichting Lentekind aanbieden aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking voor een volwaardige dagbesteding?

Uit het veldwerk blijkt dat stichting Lentekind praktijkgerichte vaardigheden kan aanbieden aan jongvolwassenen. Hierbij worden met name huishoudelijke taken genoemd die jongvolwassenen kunnen aanleren. Daarnaast wordt het doen van tuinwerk ook benoemd als praktische vaardigheid die aangeboden kan worden. Deze vaardigheden kunnen de jongvolwassenen gebruiken als ze eventueel begeleid zelfstandig (gaan) wonen. De DSM-V beschrijft dat jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking vaak structurele ondersteuning nodig hebben bij het uitvoeren van deze taken (American Psychiatric Association, 2014). Stichting Lentekind kan deze ondersteuning bieden, wanneer zij genoeg begeleiding heeft.

De medewerkers geven aan dat stichting Lentekind een veilige basis kan vormen om het aanleren van sociale vaardigheden te stimuleren. Daarnaast biedt een volwaardige dagbesteding binnen stichting Lentekind de mogelijkheid voor jongvolwassenen om sociale contacten aan te gaan met jongvolwassenen en andere collega's. Zoals de DSM-V aangeeft hebben jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking sociale en communicatieve ondersteuning nodig als iemand gaat werken (American Psychiatric Association, 2014). De begeleiding binnen een volwaardige dagbesteding kan deze ondersteuning aanbieden aan jongvolwassenen.

Onafhankelijkheid

Op het gebied zelfbepaling wordt door het merendeel van de medewerkers benoemd dat de begeleiding in gesprek kan gaan met de jongvolwassenen over wat zij willen. Wel geven medewerkers aan dat zij keuzes kunnen bieden, binnen de kaders van stichting Lentekind. In de theorie wordt aangegeven dat het belangrijk is om keuzemogelijkheden op gepaste manier aan te bieden aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking (Teeuwen-Heintzberger, 2011).

Sociale participatie

Een volwaardige dagbesteding binnen stichting Lentekind kan het stimuleren van interpersoonlijke relaties voor jongvolwassenen stimuleren. Dit kan onder andere door het contact dat zij hebben met collega's. Dit is wel afhankelijk van wat de behoeftes zijn van de jongvolwassene ten opzichte van het hebben van interpersoonlijke relaties, binnen een volwaardige dagbesteding.

Welbevinden

Om het emotionele welbevinden te bevorderen van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking binnen een volwaardige dagbesteding, is het van belang dat zij passende werkzaamheden aan kan bieden aan jongvolwassenen. Een volwaardige dagbesteding binnen Lentekind kan een veilige omgeving zijn voor jongvolwassenen. Veiligheid is onder andere indicator wat hoort bij het domein welbevinden (van Loon & Van Hove, 2008) (Vandenbruwaene, 2013).

Om het fysieke welbevinden van jongvolwassenen te bevorderen kan een volwaardige dagbesteding binnen stichting Lentekind het (leren) eten en koken van gezonde voeding stimuleren.

Uit het veldwerk komt naar voren dat verschillend gedacht wordt over het bevorderen van het materiele welbevinden. Wat wel als belangrijk punt naar voren komt ten opzichte van het materiele welbevinden, is het hebben van een eigen plek, waar de jongvolwassenen zich terug kunnen trekken. De helft van het aantal medewerkers geeft aan dat zij momenteel geen "vrije ruimte" weten voor de doelgroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking.

Welke competenties en methodieken hebben begeleiders nodig om jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking te ondersteunen binnen een volwaardige dagbesteding?

Zoals uit het veldwerk blijkt is het kunnen bieden van duidelijkheid, aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking, een belangrijke competentie van begeleiding. Daarnaast blijkt uit het veldwerk dat begeleiding die jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking ondersteunen kennis dient te hebben van de doelgroep. Dit wordt ook bevestigd door de theorie (Kortenraij, 2017).

Uit het veldwerk blijkt dat het stimuleren van zelfredzaamheid belangrijk is voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Voldoende begeleiding die de zelfredzaamheid stimuleert door de jongvolwassenen los te durven laten en een stapje terug kan doen is hierbij belangrijk.

Het creëren van een goede sfeer wordt door het merendeel van de ouders als belangrijk gevonden. Dit kan gecreëerd worden door een begeleiding die een positieve benadering heeft, leuk en aardig is en begeleiding die humor heeft. Met een positieve benadering, kan zoals uit het veldwerk blijkt, veel meer bereikt worden bij jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking.

Voor een goede begeleiding ten opzichte van het emotionele ontwikkelingsniveau van jongvolwassenen blijkt uit het veldwerk dat het belangrijk is dat begeleiding kan inspelen op de individuele behoeften van jongvolwassenen. De theorie bevestigt dit en kan er geconcludeerd worden dat het belangrijk is dat begeleiding kennis heeft van het emotionele ontwikkelingsniveau van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking.

Methodieken

Uit de resultaten van het veldwerk blijkt dat er verschillend gedacht wordt over het gebruik van methodieken in de begeleiding voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Wel blijkt dat visuele ondersteuning, bijvoorbeeld door het gebruik van pictogrammen, zinvol kan zijn voor de jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Dit kan helpen als ondersteunende communicatie en geeft duidelijkheid aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking.

Door de respondentengroepen wordt er verschillend gedacht over het gebruik van ondersteunende materialen voor het aanleren van een taak. Hierbij is het belangrijk om op te merken dat het afhankelijk is van iedere individu, welke methode het best gebruikt kan worden. Dit wordt bevestigd door de theorie. (Kortenraij, 2017) Voor het bevorderen van de zelfredzaamheid kan het helpen als er ondersteunende materialen worden gebruikt voor het aanleren of zelfstandig uitvoeren van een taak.

6.2 Beantwoording centrale vraag

“Wat heeft stichting Lentekind nodig om een volwaardige dagbesteding aan te bieden aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking?”

Uit het veldwerk blijkt dat het hebben van de juiste begeleiding binnen een volwaardige dagbesteding, voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking, heel belangrijk is. Veel behoeftes van de jongvolwassenen ten opzichte van een volwaardige dagbesteding hebben te maken met de begeleiding. Zo dient begeleiding kennis te hebben van de doelgroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking; maar ook van de verschillende emotionele ontwikkelingsniveaus. Het emotionele ontwikkelingsniveau is het belangrijkste uitgangspunt in de ondersteuning die geboden wordt. Het kunnen bieden van duidelijkheid is daarnaast een belangrijke competentie van de begeleiding voor deze doelgroep. Ook hebben de jongvolwassenen, binnen een volwaardige dagbesteding, nodig dat de sfeer goed en veilig voor hen is en dat begeleiding hen positief benadert. Omdat iedere jongvolwassene met een matige of lichte verstandelijke beperking anders is, heeft hij of zij andere behoeftes. Het is belangrijk dat de

begeleiding in kan spelen op deze individuele behoeftes en hier creatief mee om kan gaan binnen de hele groep en het dagprogramma. Stichting Lentekind heeft begeleiding nodig die de competenties bezit om de doelgroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking te begeleiden.

Uit het veldwerk blijkt dat het belangrijk is dat stichting Lentekind zinvolle, praktische werkzaamheden kan aanbieden aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. Passende werkzaamheden verhogen, onder andere, het emotionele welbevinden van de jongvolwassenen. Daarbij is het belangrijk om op te merken dat deze vaardigheden per jongvolwassene verschillend kunnen zijn. Dit kan bijvoorbeeld het aanbieden van huishoudelijke taken zijn of het werken in de tuin. Om deze werkzaamheden op een goede manier te kunnen aanbieden, is het van belang dat stichting Lentekind vooraf een duidelijk dagprogramma heeft voor deze doelgroep met diverse werkzaamheden.

Om een volwaardige dagbesteding voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking te bieden is het voor de jongvolwassenen belangrijk dat stichting Lentekind mogelijkheden biedt voor het stimuleren van zelfredzaamheid. Dit kan onder andere gedaan worden door het toepassen van een juiste methodiek. Om een juiste methodiek toe te kunnen passen hebben begeleiders, die de doelgroep ondersteunen, kennis nodig van mogelijke methodieken en hoe een methodiek toegepast dient te worden. Daarnaast is het voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking waardevol als zij visuele ondersteuning hebben bij het uitvoeren van een taak. Dit kan op verschillende manieren geboden worden, bijvoorbeeld door gebruik te maken van foto's, pictogrammen of een schema met geschreven tekst. Het is afhankelijk van de jongvolwassenen welke manier van visuele ondersteuning het meest aansluit.

Een ander belangrijk punt voor het aanbieden van een volwaardige dagbesteding is het creëren van keuzemogelijkheden binnen de kaders van stichting Lentekind. De jongvolwassenen vinden het belangrijk dat aan hen gevraagd wordt wat zij willen en daarnaast geven ouders aan dat structuur belangrijk is. Een volwaardige dagbesteding voor de jongvolwassenen dient een gestructureerd dagprogramma aan te bieden, met daarin ruimte voor passende keuzemogelijkheden.

Ten opzichte van het fysieke welbevinden is het voor de jongvolwassenen belangrijk dat zij de mogelijkheid hebben om gezond te (leren) eten en koken. Het is van belang dat stichting Lentekind de mogelijkheid aanbiedt om gezond te (leren) eten en koken dan dat begeleiding dit stimuleert.

Uit het veldwerk blijkt dat stichting Lentekind, voor het bieden van een volwaardige dagbesteding aan de jongvolwassenen, een ruimte nodig heeft voor deze doelgroep. Deze ruimte vormt een veilige basis voor de jongvolwassenen, waar ze zich terug kunnen trekken. Het hebben van eigen spullen binnen een volwaardige dagbesteding biedt de jongvolwassenen een vertrouwde, veilige sfeer.

6.3 Aanbeveling

Begeleiding

Voor het aanbieden van een volwaardige dagbesteding aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking, is het belangrijk dat stichting Lentekind de juiste ondersteuning aanbiedt. Dit houdt in dat begeleiding kennis nodig heeft van de doelgroep en dat zij kunnen aansluiten bij het emotionele ontwikkelingsniveau. De mate van ondersteuning is namelijk afhankelijk van het emotionele ontwikkelingsniveau. Daarnaast is het belangrijk dat de begeleiding een goede en veilige sfeer creëert en een positieve benadering heeft. Hierbij is het aan te bevelen dat stichting Lentekind begeleiders zoekt die de competenties bezitten die nodig zijn voor het ondersteunen van deze doelgroep. En dat ze daarbij ook zorgt voor bijscholing op deze gebieden: matige verstandelijke beperking, lichte verstandelijke beperking en emotionele ontwikkeling.

De huidige begeleiders die bij stichting Lentekind aanwezig zijn, die niet met de doelgroep gaan werken, zullen ook in aanraking komen met de jongvolwassenen. Het is daarom aan te bevelen voor stichting Lentekind dat ook de huidige begeleiders informatie krijgen over de jongvolwassenen.

Praktische, zinvolle taken aanbieden

Wanneer stichting Lentekind een volwaardige dagbesteding start, voor de doelgroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking, is het zowel voor de jongvolwassenen als voor stichting Lentekind een meerwaarde als zij zinvolle, praktische taken aanleren en kunnen uitvoeren. Dit kunnen huishoudelijke taken zijn, bijvoorbeeld het doen van de was, koffie zetten, afwassen en schoonmaken of bijvoorbeeld het uitvoeren van tuinwerk. Wanneer de jongvolwassenen zinvolle, praktische taken kunnen uitvoeren is dit een meerwaarde voor de jongvolwassenen, het vergroot onder andere hun emotionele welbevinden. Daarnaast is het een meerwaarde voor de medewerkers van stichting Lentekind, omdat zij ontlast worden als de jongvolwassenen praktische taken uitvoeren. Daarom is de aanbeveling ten opzichte van het aanbieden van taken dat stichting Lentekind praktische en zinvolle taken de jongvolwassenen aanleert en dat zij deze kunnen uitvoeren. Hieromtrent is het van belang dat stichting Lentekind een dagprogramma heeft met diverse werkzaamheden, wat duidelijkheid biedt aan de jongvolwassenen.

Zelfbepaling

Uit het veldwerk blijkt dat zelfbepaling belangrijk is voor jongvolwassenen. Daarnaast blijkt dat het bieden van structuur, binnen een volwaardige dagbesteding voor de jongvolwassenen ook belangrijk is. Daarom is de aanbeveling ten opzichte van zelfbepaling dat stichting Lentekind een gestructureerd dagprogramma aanbiedt, aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking, met daarin gepaste keuzemogelijkheden. Het is ook aan te bevelen dat de begeleiding in gesprek gaat met de jongvolwassenen en vraagt wat zij belangrijk vinden en willen.

Creëren van een eigen plek

Uit het veldwerk blijkt dat het voor jongvolwassenen belangrijk is dat zij een eigen plek hebben binnen een volwaardige dagbesteding, waar zij zich veilig voelen. Het hebben van eigen spullen kan ook een ruimte vertrouwd maken voor de jongvolwassenen. Medewerkers geven aan dat zij momenteel niet direct een ruimte weten waar deze plek gecreëerd kan worden voor de jongvolwassenen. De aanbeveling ten opzichte van het creëren van een veilige plek is dat stichting Lentekind één van de huidige ruimtes houdt als basis voor de jongvolwassenen en vanuit deze ruimte de verschillende taken uitvoert. Om van deze ruimte een veilige basis te maken voor de jongvolwassenen is het aan te bevelen dat stichting Lentekind ruimte creëert voor de eigen spullen van de jongvolwassenen. Dit kan bijvoorbeeld een eigen kastje zijn of een eigen haakje voor de jas van de jongvolwassenen.

Ondersteunende instructiematerialen

Uit het veldwerk blijkt dat de zelfredzaamheid gestimuleerd kan worden door het aanleren en uitvoeren van een taak met visuele ondersteuning. Het is per individu afhankelijk welke manier van visuele ondersteuning het beste aansluit. Dit kan bijvoorbeeld een pictogrammenboekje zijn, een foto bord of een schema met geschreven tekst. De aanbeveling voor het aanbieden van ondersteunende instructiematerialen is, dat stichting Lentekind verschillende middelen heeft voor het aanleren van een taak. Wanneer stichting Lentekind weet welke methode bij welke jongvolwassene werkt, kan de zelfredzaamheid van deze jongvolwassenen gestimuleerd worden door het zelfstandig te leren werken met de juiste visuele ondersteuning.

7. Evaluatie

7.1 Onderzoeksproces

Het doen van onderzoek heeft mij al lange tijd bezig gehouden. Om die reden ben ik aan het einde van het derde school jaar en in de zomervakantie met mijn opdrachtgever al begonnen met nadenken over onderwerpen. Al snel leek het dat we een goed onderwerp hadden. De opdrachtgever vond het onderwerp: 'volwaardige dagbesteding voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking binnen stichting Lentekind' een nuttig onderzoek, waar in de praktijk gebruik van gemaakt zou worden. Het eerste startdocument werd beoordeeld met een "no-Go". Het onderwerp was niet concreet genoeg, de doelstelling niet duidelijk en ook op andere punten was het startdocument afgekeurd. Dit was voor mij een lastig punt, want ik dacht dat ik een goed en duidelijk onderwerp had, maar dit bleek niet het geval. Opnieuw ben ik samen met de opdrachtgever gaan nadenken over het onderwerp en zijn ook nog een aantal andere onderwerpen overdacht om te onderzoeken. Het onderwerp waar ik als eerste mee begon, bleef mij toch trekken dus opnieuw zijn wij kritisch gaan nadenken over dit onderwerp. De uitgebreide feedback van de beoordelaars van school heeft mij geholpen om kritisch te kijken naar het onderwerp, het doel, de bruikbaarheid enzovoort. Na een tijd heen-en-weer overleg tussen school, de opdrachtgever en mij is het startdocument opnieuw ingeleverd en beoordeeld met een "Go". Inmiddels was het al eind oktober en zeven november was de eerste inleverdatum voor het onderzoeksvoorstel. Op dat moment had ik het gevoel dat ik erg achter liep, ik zou zeven november namelijk niet gaan halen om mijn onderzoeksvoorstel in te leveren. Door goed te overleggen met de opdrachtgever en de begeleider van school heb ik besloten om voor de tweede inleverdatum te gaan voor mijn onderzoeksvoorstel. Dit zorgde ervoor dat ik de tijd kon nemen om mijn onderzoeksvoorstel te schrijven. Het doen van het literatuuronderzoek gaf mij steeds nieuwe inzichten en langzaam werd het doel van mijn onderzoek voor mij concreter. Ik vond de literatuur die ik heb gelezen voor mijn onderzoek heel interessant en dat zorgde ervoor dat ik hier van genoten heb. Het schrijven van bijvoorbeeld de methode en het lezen van de literatuur hierover, heeft mij een beter beeld gegeven van het doen van onderzoek. Wel was dit voor mij een minder interessant onderdeel om te schrijven, dan bijvoorbeeld het theoretisch kader. Dankzij de vele malen feedback die ik kreeg van onder andere de opdrachtgever kon ik mijn onderzoeksvoorstel bij de tweede kans inleveren en deze is met een voldoende beoordeeld.

Toen kon ik beginnen aan het uitvoeren van mijn onderzoek. Als eerste heb ik de medewerkers van stichting Lentekind geïnterviewd. Het plannen van de interviews ging erg snel. Ook heb ik een mail gedaan naar de medewerkers van de Klimopschool. Na verschillende contacten met de Klimopschool is er besloten om drie ouders en drie jongvolwassenen te interviewen. Vervolgens heb ik brieven opgesteld en deze zijn naar zes ouders gegaan. Drie brieven met de vraag aan ouders of hun zoon/dochter geïnterviewd mocht worden en drie brieven met de vraag of de ouders zelf geïnterviewd wilden worden. Al snel waren er een paar reacties binnen en kon ik beginnen met het interviewen van de jongvolwassenen. Het plannen van interviews met de ouders kostte in eerste instantie wat meer moeite. Na een tijdje waren er twee interviews gepland en uitgevoerd, maar het derde interview lukte niet. Ik heb op verschillende manieren geprobeerd contact te zoeken, maar kreeg hierop geen reactie. Uiteindelijk heb ik op het laatste moment met een andere ouder een interview kunnen plannen, hier kreeg ik wel heel snel reactie van. Na ieder interview heb ik de transcripten uitgeschreven. Vervolgens zijn alle gegevens verwerkt zoals beschreven staat in hoofdstuk 3: Methode.

7.2 Evaluatie van het onderzoeksresultaat

Naar mijn mening zijn de onderzoeksresultaten zeker van waarde voor stichting Lentekind. Verschillende belangrijke factoren voor het starten van een dagbesteding voor de doelgroep jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking zijn naar voren gekomen. Hier is

geprobeerd een duidelijke conclusie voor te schrijven met daarbij horend praktische aanbevelingen. Er zijn wel een aantal punten waar kritisch naar gekeken dient te worden bij het gedane onderzoek. Zo zijn er wat punten bij het afnemen van het interviews die de betrouwbaarheid van het onderzoek minder maken. Zoals in paragraaf 4.1 staat beschreven zijn er een aantal vragen waar de jongvolwassenen geen antwoord op hebben gegeven. Daarnaast is er geen concrete vraag geweest rondom het domein rechten, wat de resultaten hieromtrent minder betrouwbaar maakt. Een ander belangrijk punt wat de betrouwbaarheid van het onderzoek ter discussie stelt is het feit dat de jongvolwassenen een matige of lichte verstandelijke beperking hebben. Niet alle vragen waren voor deze jongvolwassenen even duidelijk, ondanks dat de vragen zo goed mogelijk zijn uitgelegd. Om de validiteit en betrouwbaarheid te verhogen is er in overleg met de opdrachtgever, de Klimopschool en docenten van school besloten om drie ouders te interviewen als vertegenwoordigers van hun zoon of dochter. Deze ouders konden sommige vragen duidelijker beantwoorden dan de jongvolwassenen zelf.

Doordat ik gebruik heb gemaakt van een half gestructureerd interview stonden de hoofdvragen behorend bij de topics wel vast, maar vragen die bij de subtopics hoorden niet. Dit heeft als resultaat dat de nadruk per interview op andere subtopics lag, wat de validiteit negatief heeft beïnvloed. Wel zijn de hoofdvragen steeds vast blijven staan, dus in grote lijnen is er in ieder interview wel hetzelfde naar voren gekomen. Ik heb dus over het algemeen wel gemeten wat ik wilde meten, dit verhoogt de validiteit. Bij de interviews met de ouders was de locatie iedere keer anders, dit was afhankelijk van de wens van ouders. Hierbij is de vraag of de interne validiteit gewaarborgd is.

7.3 Evaluatie eigen onderzoeksgedrag

Tijdens het afnemen van de interviews was het voor mij een belangrijk punt dat de respondenten zich op hun gemak voelden, dat ze zichzelf konden zijn. Dit heb ik gedaan door vooraf goed uit te leggen waarom ik bijvoorbeeld het interview op wilde nemen en dat de interviews anoniem zouden blijven. Daarnaast heb ik bij de, voor mij, onbekende respondenten eerst tijd genomen om kort een kennismakingspraatje te houden, dit zorgde voor een ontspannen sfeer. Aan het eind van ieder interview heb ik het interview kort geëvalueerd met de respondenten, zodat ik zeker wist dat ook zij met een tevreden gevoel het interview konden beëindigen. Aan het einde van ieder interview waren de respondenten positief over het interview. Met name de jongvolwassenen waren heel blij met het bedankje dat ik hen gaf en zij vonden het ook erg leuk om even uit de klas te mogen en met mij mee te gaan. Tijdens het uitvoeren van het onderzoek heb ik getracht steeds het doel voor ogen te houden en dicht bij mijn onderzoek te blijven. Dit heb ik gedaan door voor ieder interview kort de topiclijst te bekijken, zodat ik weer helder had waar de interview vragen vandaag kwamen. Doordat de respondentengroep medewerkers mijn collega's zijn, was de sfeer hier vaak informeel. Omdat dit ook een gevaar kan zijn bij het doen van onderzoek heb ik vooraf aangegeven wat het doel is van het interview. Door "officieel" te starten op het moment dat ik de audio apparatuur aanzette, was op dat moment de sfeer iets minder informeel en kon ik als interviewer mijn vragen stellen. Op het moment dat ik merkte dat ik meer mee ging doen in het gesprek in plaats van alleen vragen stellen heb ik dit benoemd, hierdoor heeft dit het onderzoek niet negatief beïnvloedt.

Met betrekking tot de inhoud van het onderzoek heb ik geprobeerd mijn eigen ideeën, die ik onder andere had gevormd door het onderzoeken van de literatuur, los te laten. Ik heb met een open, nieuwgierige houding het onderzoek uitgevoerd en ben steeds op zoek gegaan naar de wensen, meningen en behoeftes van de respondenten.

Bibliografie

- American Psychiatric Association. (2014). *Handboek voor de classificatie van psychische stoornissen (DSM-5)* (3e ed.). (M. Hengeveld, Vert.) Amsterdam, Nederland: Boom Uitgevers.
- Baarda, B. (2014). *Dit is onderzoek! Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Den Haag: Noordhoff Uitgevers.
- Baarda, B., Bakker, E., Julsing, M., Fischer, T., Peters, V., & Van der Velden, T. (2012). *Basisboek kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff uitgevers.
- Beijsterveldt, D. R. (2017, Januari). *Verstandelijk beperkt*. Opgehaald van Edumax: <https://www.edumax.nl/psymax/verstandelijk-beperkt/>
- Breams, K. (2009). *De Sociaal- Emotionele Ontwikkeling in kaart*. Gent: Universiteit Gent.
- Claes, L., de Neve, L., Marrecau, J., Declerq, K., Vangansbeke, T., Ronesse, E., . . . Morisse, F. (2012). *Emotionele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- De Bruijn, J. (2004). *Methoden*. Opgeroepen op december 9, 2017, http://www.methodieken.nl/cms/methoden_show.asp
- De Waele, I., Van Loon, J., Van Hove, G., & Schalock, R. (2005). Quality of Life versus Quality of Care: Implications for People and Programs. *2 Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 229-239.
- Došen, A. (2007). *Pyschische stoornissen, gedragsproblemen en verstandelijke handicap. Een integratieve benadering bij kinderen en volwassenen*. Assen: Van Gorcum BV.
- Engwerda, D. (2010, Juli 17). *Expressed Emotions en schizofrenie binnen de kliniek*. Opgehaald van anoiksis: <http://www.anoiksis.nl/expressed-emotions-en-schizofrenie-binnen-de-kliniek/>
- Geenen, M.-J. (2010). *Reflecteren, Leren van je ervaringen als sociale professional*. 's-Hertogenbosch: Uitgeverij Coutinho.
- Gezondheidsplein. (2017). *Wat zijn algemene dagelijkse levensverrichtingen*. Opgeroepen op november 22, 2017, <https://www.gezondheidsplein.nl/dossiers/zorg-en-hulpmiddelen/wat-zijn-algemene-dagelijkse-levensverrichtingen/item43434>
- GGZ totaal. (2015). *DSM_5*. Opgehaald van GGZ totaal: http://www.ggz totaal.nl/pg-29166-7-89824/pagina/dsm_5.html
- Heijkoop, J. (1995). *Vastgelopen. Anders kijken naar de begeleiding van mensen met een verstandelijke handicap met ernstige gedragsproblemen*. Baarn: Boom/Nelissen.
- Kaldenbach, Y. (2015, Juli 2). *Verstandelijke beperking*. https://www.dsm-5.nl/documenten/whitepapers_nieuw/dsm-5_whitepaper_yaron_kaldenbach_verstandelijke_beperking.pdf
- Kortenraij, M. (2017, December 21). Competenties en methodieken die nodig zijn in het begeleiden van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. (M. Koppejan, Interviewer)
- Linders, L. (2012). *De betekenis van nabijheid*. Tilburg: Tilburg University.

- Rietjens, F. (2016). *Interpersoonlijke en Maatschappelijke Participatie bij cliënten met een verstandelijke beperking en gerelateerde factoren*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Schalock, R., & Verdugo, M. (2002). *Handbook on quality of life for human service practitioners*. Washington, DC: American Association on Intellectual and Developmental Disabilities.
- Schalock, R., Gardner, J., & Bradley, V. (2007). *Quality of life of persons with intellectual and other developmental disabilities: Applications across individuals, organizations, systems, and communities*. Washington DC: American Association on Intellectual and Developmental Disabilities.
- Schalock, R., Keith, K., Verdugo, M., & Gomez, L. (2010). Quality of life model development and use in the field of intellectual disability. *Quality of life: 41 Theory and implementation*, 17-32.
- Siepkamp, P. v. (2013). *Wat is gentle teaching*.
<https://www.gentleteaching.nl/gentle/nl/gentleteaching>
- Sijnke, J. (2009). *Wie heeft de regie? Kwaliteit van bestaan in de praktijk*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Teeuwen-Heintzberger, I. (2011). *Kwaliteit van bestaan, keuzemogelijkheden en gedragsproblemen bij mensen met een matige verstandelijke beperking*. Utrecht: Universiteit utrecht.
- Twint, B. (2013). *Affectieve bewuste benadering*.
http://www.verstandelijkbeperkt.nl/MT_hulp/Methoden_hulp/abb-vervolg/
- Van Der Weel, S. (2015, Maart). *Home*. <http://www.stichtinglentekind.nl/index.html>
- Van Loon, J., & van Hove, G. (2008). *Persoongerichte Ondersteuning en Kwaliteit van Bestaan*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Van Loon, J., van Hove, G., Schalock, R., & Claes, C. (2009). *Schaal voor Persoongerichte Ondersteuningsuitkomsten. Handleiding voor afname en standaardisering*. Gent: Universiteit Gent.
- Vandenbruwaene, E. (2013). *Kwaliteit van Bestaan bij volwassenen met een matig verstandelijke beperking*. Gent: Universiteit Gent.
- Verhoeven, N. (2014). *Wat is onderzoek? Praktijkboek voor methoden en technieken*. Middelburg: Boom Lemma uitgevers.
- Vignero, G. (2011). *De draad tussen cliënt en begeleider*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Zaal, S., Boerhave, M., & Koster, M. (2008, September). *Sociaal- emotionele ontwikkeling*.
http://www.kennispleingehandicaptensector.nl/docs/KNP/KNP%20GS/licht_verstandelijke_beperking_fasen_Sociaal-emotionele-ontwikkeling_2008.pdf

Bijlage 1 Feedbackverslag

Feedback opdrachtgever

Proces onderzoeksverslag

Het was een intensief proces waarin Mariëlle veel inzet heeft getoond. Ze kwam al vroeg in het proces met de vraag voor een onderzoeksvraag. De gesprekken die hierover hebben plaatsgevonden heb ik als zeer plezierig ervaren.

Door met elkaar in gesprek te gaan en blijven, kwamen we steeds beter tot de kern van de onderzoeksvraag. Het mooie was dat Mariëlle volhardend was en er echt voor ging om met deze onderzoeksvraag verder te gaan. Ze slurpte alle literatuur en informatie op die in gesprekken werd gegeven.

Vandaar uit kwam ze weer tot nieuwe gerichte vragen. Mariëlle was steeds beter in staat om de literatuur in praktische kennis om te zetten. Met andere woorden: ze had het doel duidelijk voor ogen: het moet iets (gaan) betekenen voor de praktijk.

Mariëlle vond het spannend om contact op te nemen met de Klimopschool, maar toen ze daar werd rondgeleid door leerlingen kwam ze enthousiast terug. Ze heeft van dit aspect van haar onderzoek oprecht genoten en dat maakt haar echt een praktijk mens: het gaat om de cliënten.

Feedback op onderbouwing conclusies en aanbevelingen

Dit laatste blijkt ook uit de conclusie en aanbevelingen. In het belang van de cliënten en het slagen van deze dagbesteding is het erg belangrijk dat begeleiders met de juiste competenties worden aangenomen en dat ze bijscholing ontvangen die daar goed bij aansluit. Pas als de ondersteuning en de werkzaamheden goed afgestemd zijn op de behoeften van de cliënten dan kan Lentekind deze volwaardige dagbesteding realiseren. Wat betreft de werkzaamheden is het belangrijk dat het veelal praktische vaardigheden moeten zijn. Dit kwam duidelijk naar voren uit het veldwerk. Ook de bejegening en respect voor elkaar, iets wat hoog in het vaandel staat binnen de visie en beleid van stichting Lentekind, kwam in het veldonderzoek veel aan bod.

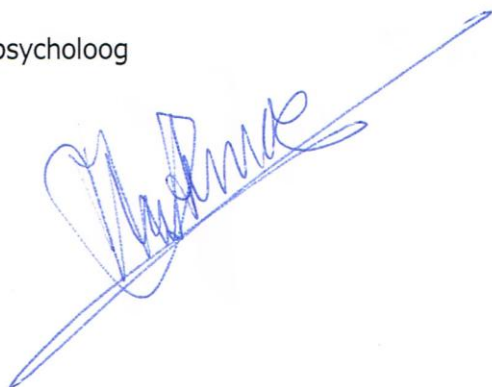
Feedback op praktische bruikbaarheid/haalbaarheid van de aanbevelingen

De praktische aanbevelingen zijn concreet en duidelijk genoeg en kunnen nu naast het financiële plaatje gelegd worden. Op basis daarvan kan stichting Lentekind verdere beslissingen nemen.

Mariëlle dank je wel voor de theoretische onderbouwing en praktische adviezen!

Middelburg, 2 mei 2018

Monique Kortenraij
Orthopedagoog/gz-psycholoog

Bijlage 2 Topiclijst

Kernbegrip	Topic	Sub-topic
Verstandelijke beperking	- Conceptuele domein - Sociale domein - Praktisch domein	- Schoolse vaardigheden (rekenen, taal, lezen, schrijven, klokkijken enz.) - Executieve functies - Abstract denken - Korte termijn geheugen - Ondersteuning bij sociale en communicatieve vaardigheden – aangaan van relaties en vriendschappen. - Emoties reguleren - Sociale kwetsbaarheid - Sociale oordeelsvermogen - Communicatieve beperkingen - Persoonlijke behoeften (eten, aankleden, toiletgang) - Huishoudelijke taken
Kwaliteit van bestaan → Onafhankelijkheid	- Persoonlijke ontwikkeling - Zelfbepaling	- Competenties en vaardigheden (zelfstandig taken uitvoeren) - Zelfredzaamheid - Keuzes maken (maken van keuzes/beschikbare mogelijkheden) - Controle over eigen leven - Doelen stellen - Waarden formuleren
Kwaliteit van bestaan → Sociale participatie	- Interpersoonlijke relaties - Sociale inclusie - Rechten	- Sociale netwerken - Vriendschappen - Sociale activiteiten - Integratie in de samenleving - Participatie in de samenleving - Mensen rechten (respect, gelijkwaardigheid) - Wettelijke rechten
Kwaliteit van bestaan → welbevinden	- Emotioneel welbevinden - Fysiek welbevinden - Materieel welbevinden	- Tevredenheid - Veiligheid - Duidelijkheid - Zinvol - Geen stress - Positief zelfbeeld - Gezondheid - ADL-activiteiten - Vrije tijd - Financiën - Wonen - Werken - Bezittingen

Begeleiding	- Competenties - Methodieken	- Kennis van beperking - Creatief en flexibel - Plannen/ordenen - Reflecteren - Communicatie - Ondersteunende communicatie - Taak analyse - Zelfredzaamheid (welke methodieken) - Methodieken met betrekking tot gedrag
Emotionele ontwikkeling	- Emotionele kwetsbaarheid	- Disharmonisch ontwikkelingsprofiel - Emotionele ontwikkelingsniveau - Kunnen en aankunnen - Emotionele ontwikkelingsfasen - Ondersteuning

Bijlage 3 Opzet interview voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking

Bijbehorende deelvraag: *“Wat zijn de behoeftes van jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking ten opzichte van een volwaardige dagbesteding?”*

Kernbegrip	Topic	Sub-topic	Interviewvragen	Doorvragen
Verstandelijke beperking	- Conceptuele domein - Sociale domein - Praktisch domein	- Schoolse vaardigheden - Ondersteuning bij sociale en communicatieve vaardigheden – aangaan van relaties en vriendschappen. - Persoonlijke behoeften - Huishoudelijke taken	1. Wat heb jij geleerd op school? 2. Wat vind jij leuk om met andere klasgenoten of vrienden samen te doen? 3. Wat vind je belangrijk dat je zelfstandig kan doen? 4. Met welke werkjes/taken help je thuis of op school wel eens?	1. Rekenen, taal, schrijven. Vaardigheden blijven gebruiken in de toekomst? 2. vriendschappen, gesprekken met vrienden, samen werken. 3. Eten, drinken, aankleden (persoonlijke behoeften) 4. Huishoudelijke taken andere aangeleerde werkzaamheden?
Kwaliteit van bestaan → Onafhankelijkheid	- Persoonlijke ontwikkeling - Zelfbepaling	- Competenties en vaardigheden - Zelfredzaamheid - Keuzes maken - Controle over eigen leven - Doelen stellen	1. Wat doe jij allemaal zelfstandig vanaf het moment dat je op staat? 2. Wat vind jij belangrijk dat je zelf mag kiezen? 3. Wat zou je willen leren als je later gaat werken/klaar bent met school?	1. Eten, drinken, aankleden, andere werkzaamheden. 2. Eten, drinken, vrije tijd, vriendschappen, kleding, tijdsbesteding, werk. 3. Doelen stellen, werkzaamheden uitvoeren.
Kwaliteit van bestaan → Sociale participatie	- Interpersoonlijke relaties - Sociale inclusie - Rechten	- Sociale netwerken - Vriendschappen - Sociale activiteiten - Integratie - Participatie - Mensen rechten (respect, gelijkwaardigheid) - Wettelijke rechten	1. Wat vind je leuk om in je vrije tijd te doen? 2. Op welke manier zou je graag iets willen doen met andere mensen? 3. Hoe gaan andere mensen met jou om? 4. Wat vind jij belangrijk in het contact met andere mensen?	1. Sporten, spelletjes, afspreken met vrienden, gamen, social media. 2. Werken, uit eten, sporten, spelletjes, sociale media 3. Respect, gelijkwaardigheid, hoe?
Kwaliteit van bestaan → welbevinden	- Emotioneel welbevinden - Fysiek welbevinden - Materieel welbevinden	- Tevredenheid - Veiligheid - Geen stress - Positief zelfbeeld - Gezondheid - ADL-activiteiten - Vrije tijd - Financiën - Wonen - Werken - Bezittingen	1. Welke werkzaamheden/taken zorgen ervoor dat jij blij wordt? 2. Wanneer voel jij je fijn en veilig? 3. Wanneer voel jij jezelf gezond/wanneer zit jij goed in je vel? 4. Wat zou jij later	1. Leuk, goed gevoel, tevreden, waardering. 2. Veiligheid, werkplek, begeleiding. 3. Gezondheid, gezond eten/drinken? 4. Huishoudelijk, buiten werk, met dieren, in de tuin, binnen werk, computer werk. 5. Materialen op de werkplek, voor jezelf, ondersteunende

			graag voor werkzaamheden/ werk willen gaan doen? 5. Welke spullen heb jij nodig voor jezelf op je werkplek?	materialen voor jezelf.
Begeleiding	- Competenties - Methodieken	- Communicatie - Ondersteunende communicatie - Methodieken - Taak analyse	1. Vind jij het fijn als je geholpen wordt? 2. Als iemand jou helpt met een taak, wat vind jij belangrijk dat die persoon doet of zegt? 3. Als jij een werk/taak moet doen en je weet niet helemaal hoe het moet, wat heb je dan nodig zodat je het werk toch kan doen? 4. Wat wil je graag leren? 5. Wat vind jij belangrijk dat je allemaal kan leren als je later gaat werken.	1. Wat moet die persoon doen, zeggen? 2. Gebaren, visualisatie, pictogrammen, foto's, voor doen, samen doen? 3. Taak analyse, uitleg van begeleiding, hulp vragen, duidelijkheid. 4. Wensen rondom werkzaamheden, Behoeften rondom werkzaamheden
Emotionele ontwikkeling	Emotionele kwetsbaarheid	- Ondersteuning - Disharmonisch ontwikkelingsprofiel.	1. Als jij boos, verdrietig bent, wat vind jij dan belangrijk dat de juf/meester/begleider doet? 2. Als je pijn hebt wat vind jij dan belangrijk dat de juf/meester/begleider doet?	1. Reactie hulpverlener, reactie cliënten, wat heb je nodig? 2. Troosten wel/niet? Hoe?

Bijlage 4 Opzet interview voor medewerkers van stichting Lentekind

Bijbehorende deelvragen: *“Wat kan Stichting Lentekind aanbieden aan jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking?”*

Wat hebben begeleiders nodig om jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking te ondersteunen binnen een volwaardige dagbesteding?”

Kernbegrip	Topic	Sub-topic	Interviewvragen	Doorvragen
Verstandelijke beperking	- Conceptuele domein - Sociale domein - Praktisch domein	- Schoolse vaardigheden (rekenen, taal, lezen, schrijven, klokijken enz.) - Executieve functies - Abstract denken - Korte termijn geheugen - Ondersteuning bij sociale en communicatieve vaardigheden – aangaan van relaties en vriendschappen. - Emoties reguleren - Sociale kwetsbaarheid - Sociale oordeelsvermogen - Communicatieve beperkingen - Persoonlijke behoeften (eten, aankleden, toiletgang) - Huishoudelijke taken	1. Welke schoolse vaardigheden zijn naar jouw mening belangrijk dat terug komen in een volwaardige dagbesteding binnen Lentekind? 2. Op welke wijze kan een volwaardige dagbesteding binnen Lentekind ondersteunend zijn voor jongvolwassenen ten opzichte van het sociale domein? 3. Wat kan een volwaardige dagbesteding binnen Lentekind betekenen voor het stimuleren van het zelfstandig voorzien in de persoonlijke behoeften?	1. Op welke manier? Hoe moet de begeleiding hierin zijn? 2. Vriendschappen, relaties, sociale kwetsbaarheid. Wat kan de begeleiding hier in betekenen? 3. Eten, aankleden, toiletgang. Eventuele werkzaamheden?
Kwaliteit van bestaan → Onafhankelijkheid	- Persoonlijke ontwikkeling - Zelfbepaling	- Competenties en vaardigheden (zelfstandig taken uitvoeren) - Zelfredzaamheid - Keuzes maken (maken van keuzes/beschikbare mogelijkheden) - Controle over eigen leven - Doelen stellen - Waarden formuleren	1. Op welke manier kan een volwaardige dagbesteding binnen Lentekind de zelfredzaamheid van jongvolwassenen stimuleren? 2. Hoe kan de zelfbepaling binnen een volwaardige dagbesteding bij Lentekind voor cliënten vergroot worden?	1. Welke werkzaamheden zijn daar geschikt voor? wat moet de begeleiding hier in doen? 2. Welke keuzes kunnen er gegeven worden?
Kwaliteit van bestaan → Sociale participatie	- Interpersoonlijke relaties - Sociale inclusie - Rechten	- Sociale netwerken - Vriendschappen - Sociale activiteiten - Integratie in de samenleving - Participatie in de samenleving - Mensen rechten (respect, gelijkwaardigheid) - Wettelijke rechten	1. Op welke wijze kan een volwaardige dagbesteding binnen Lentekind de interpersoonlijke relaties bevorderen voor jongvolwassenen? 2. Op welke wijze kan een volwaardige dagbesteding binnen Lentekind de participatie en	1. Vriendschappen, collega's, sociale netwerken. 2. sociale activiteiten, zicht op politiek, nieuws enz.

			integratie bevorderen voor jongvolwassenen?	
Kwaliteit van bestaan → welbevinden	- Emotioneel welbevinden - Fysiek welbevinden - Materieel welbevinden	- Tevredenheid - Veiligheid - Duidelijkheid - Zinvol - Geen stress - Positief zelfbeeld - Gezondheid - ADL-activiteiten - Vrije tijd - Financiën - Wonen - Werken - Bezittingen	1. Wat kan Lentekind er aan doen om het emotionele welbevinden van jongvolwassenen te verbeteren binnen een volwaardige dagbesteding? 2. Op welke wijze kan een volwaardige dagbesteding binnen Lentekind het fysieke welbevinden van jongvolwassenen vergroten? 3. Op welke wijze kan een volwaardige dagbesteding binnen Lentekind voldoen aan de behoeftes van cliënten ten opzichte van materieel welbevinden?	1. Welke manier waardering? Welke werkzaamheden/activiteiten? Welke begeleiding? Veiligheid bieden. 2. Gezondheid bevorderen? ADL-activiteiten stimuleren? 3. Welke materialen zijn hiervoor nodig?
Begeleiding	- Competenties - Methodieken	- Kennis van beperking - Creatief en flexibel - Plannen/ordenen - Reflecteren - Communicatie - Ondersteunende communicatie - Taak analyse - Zelfredzaamheid (welke methodieken) - Methodieken met betrekking tot gedrag	1. Wat kenmerkt volgens jou een goede begeleider voor jongvolwassenen met een matige of lichte verstandelijke beperking. 2. Welke methodieken zijn er nodig om jongvolwassenen te begeleiden binnen een volwaardige dagbesteding binnen Lentekind?	1. Welke competenties/vaardigheden? 2. Welke methodieken? Hoe aanleren/implementeren.
Emotionele ontwikkeling	- Emotionele kwetsbaarheid	- Disharmonisch ontwikkelingsprofiel - Emotionele ontwikkelingsniveau - Kunnen en aankunnen - Emotionele ontwikkelingsfasen - Ondersteuning	1. Op welke wijze kan Lentekind de juiste begeleiding aanbieden aan jongvolwassenen ten opzichte van het emotionele ontwikkelingsniveau?	1. Wat heeft begeleiding nodig? Wat heeft de organisatie nodig?

Bijlage 5 Transcript interview met ouder van jongvolwassene

Interview met de moeder van één van de jongvolwassenen.	
Voorafgaand aan het interview is er afgesproken dat er tijdens het interview getutoyeerd zal worden.	
Interviewer	Wat fijn dat je mee wil werken aan het onderzoek. Dan wil ik eerst vragen of ik het interview op mag nemen, omdat ik het de gegevens dan beter kan verwerken. Dit zal wel helemaal anoniem gebeuren en ik zal de namen, mocht je die in het gesprek gebruiken anonimiseren.
Geïnterviewde	Dat is goed
Interviewer	Oké dan zet ik hem alvast aan. Verder is het doel van het interview dat ik een beeld krijg van u van wat ... uhm "je" mocht ik zeggen, he *lachend* maar wat je belangrijk vindt voor je zoon, mocht hij later gaan werken bij een dagbesteding, of waar dan ook.
Geïnterviewde	Dat is goed.
Interviewer	En dan is mijn eerste vraag, als je een ding moet kiezen, wat je belangrijk vindt binnen een volwaardige dagbesteding (VD) wat is dat dan?
Geïnterviewde	Veiligheid
Interviewer	Veiligheid, oké en hoe zie je veiligheid?
Geïnterviewde	Uhm... nou dat de dingen waar hij zichzelf niet tegen kan beschermen, dat anderen dat voor hem invullen.
Interviewer	Oke, duidelijk. En nu zit hij zeg maar op school, uhm.. welke schoolse vaardigheden vind je dan belangrijk dat hij mee neemt naar zijn dagbesteding?
Geïnterviewde	Nou ja, sowieso de sociale vaardigheden natuurlijk, dat is heel belangrijk. Want ik bedoel als dat niet functioneert, dan uhm... dan werkt het niet.
Interviewer	Nee en wat versta je precies onder sociale vaardigheden van hem zeg maar, wat vind je daar in belangrijk?
Geïnterviewde	Nou, goed luisteren naar anderen, dat andere naar jou luisteren. Gewoon respect van beide kanten. Dat je niet een soort eenrichting verkeer krijgt. Ja en behulpzaam zijn. Als je ziet dat iemand hulp nodig heeft dat die hem gaat helpen, nou daar maak ik me geen zorgen over. En omgekeerd zou het ook leuk zijn dat hij ook zelf om hulp kan vragen. Dus dat je elkaar een beetje kan opvangen.
Interviewer	Ja, oké en dan maken ze hier op school eigenlijk de basis...
Geïnterviewde	Ja zeker
Interviewer	En dan is het eigenlijk belangrijk dat ze binnen een dagbesteding daar eigenlijk op voort bouwen.
Geïnterviewde	Dat lijkt mij wel handig, want ik denk op een gegeven moment zitten deze mensen die dadelijk in de dagbesteding gaan, die zitten toch in een bepaald niveau waar ze niet boven kunnen komen, dus dat gedeelte wat dan eigenlijk weg valt, lijkt het me wel belangrijk dat het gewoon opgevangen wordt.
Interviewer	Ja. En zie je daar in ook een communicatie tussen school en de dagbesteding? Vind je dat belangrijk, of zeg je van dan ben ik als moeder de schakelpersoon?
Geïnterviewde	Uhm... ja ik denk dat het gewoon de belangrijke driehoek is die je eigenlijk met alles hebt. Ik bedoel als je je kind op zwemles doet heb je ook de ouders, je hebt het kind en je hebt de zwemles. Dat heb je ook zeg maar met reguliere kinderen.
Interviewer	Ja inderdaad.
Geïnterviewde	Dus ik denk sowieso als die drie hoek niet werkt dan uhm... ja dan zal het een stuk moeilijker worden.
Interviewer	Ja inderdaad. En als je kijkt naar het sociale domein, daar hoort bijvoorbeeld in vriendschappen, sociale relaties, collega's. op welke manier kan volgens jou een VD ondersteunend zijn

	voor hem op dat gebied.
Geïnterviewde	Ja ik denk sowieso, dat is niet alleen voor hem, maar voor iedereen, maar dat ze de boel gewoon goed in elkaar houden. Niet dat de één de ander kan ondersneeuwen. Want je hebt natuurlijk dominante mensen, maar ja dat heb je eigenlijk op alle werk plekken. Dus ik denk eigenlijk wat je voor een reguliere werkplek hebt, dat je dat ook krijgt, alleen dan wat meer alertheid.
Interviewer	Oké dus zeg maar ook de leerlingen onderling dat die elkaar begripvol behandelen..?
Geïnterviewde	Dat ook maar ook natuurlijk de "leidinggevende" die heb je niet, maar die daar rond lopen zeg maar een soort ploegen baas dat die gewoon een oogje houden van wat speelt er allemaal af op de werk vloer.
Interviewer	Ja oké duidelijk. Dan heb je denk ik ook een stukje sociale kwetsbaarheid wat je daar mee.. wat je vaak ziet natuurlijk bij deze jongens en meiden, dat ze sociaal wat kwetsbaarder zijn. dat je daar dan mee op kan vangen, is dat ook wat je bedoelt?
Geïnterviewde	Zeker dat ze toch zichzelf kunnen zijn, zonder ondergesneeuwd te worden of zonder onderdanig te moeten worden aan de andere persoon. Dat ze zichzelf gewoon kunnen zijn. dus dat daar net die leiding is die dat in de gaten kan houden van hé... want vaak heeft die persoon die het doet het geen eens in de gaten waar die mee bezig is.
Interviewer	Oké duidelijk. En als je kijkt naar relaties, interpersoonlijke relaties, kan een volwaardige dagbesteding die bevorderen volgens jou? Dat zijn bijvoorbeeld collega's, sociaal netwerk, vrienden.
Geïnterviewde	Ja...ik denk dat het ook aan de persoon is. De een heeft een groot netwerk nodig en de ander voelt zich gewoon happy zoals die is. dus ik denk dat het weinig uit maakt of je naar een zwem club gaat of dat je naar een dagbesteding gaat, of dat je naar school gaat of... maakt eigenlijk niet uit. Want je komt.. als je in de bus zit kom je ook mensen tegen daar kan hij ook hele leuke gesprekken mee hebben dus.
Interviewer	Oké en hij gaat ook wel eens met de bus?
Geïnterviewde	Nou nee, maar als ik.. hij is altijd met mij samen.
Interviewer	Oké en dan heb je daar ook wel eens je contacten of..?
Geïnterviewde	Als je met hem met de trein gaat, of met de bus, nou hij heeft heele gesprekken. Heeele gesprekken. En mensen gaan er ook op in, want die vinden dat gewoon soms jammer dat ze moeten uit stappen.
Interviewer	Oke leuk, maar hij is dus heel sociaal? In die zin, van...
Geïnterviewde	Ja er zit geen rem op * lachend*
Interviewer	Oké aan de ene kant ook wel super mooi denk ik?
Geïnterviewde	Ja absoluut.
Interviewer	En uhm.. denk je dat een VD iets kan betekenen voor het zelfstandig voor zien in persoonlijke behoeften.?
Geïnterviewde	Ja ik denk als de ondersteuning goed is op de dagbesteding, dan krijgen ze zelfvertrouwen en als je zelfvertrouwen hebt, dan kan je eigenlijk met je privé leven aan de gang gaan. Dus ik denk als de begeleiding... ik denk dat het valt en staat met de begeleiding.
Interviewer	Jaa? Nou da heb ik gelijk een andere vraag over die begeleiding.. want wat kenmerkt een goede begeleiding?
Geïnterviewde	Respect, goed kunnen luisteren en niet veroordelen. Ik denk dat dat drie dingen zijn die heel belangrijk zijn.
Interviewer	Heel mooi.
Geïnterviewde	Jaa, maar de antwoorden die ik je nu geef kunnen net zo goed voor het reguliere... het geldt eigenlijk voor alles. Als iedereen gewoon respectvol met elkaar om gaat en elkaar

	niet veroordeelt, zou er zoveel minder ellende zijn. zouden mensen beter in hun vel zitten, zitten mensen beter in hun vel, krijg je minder conflicten.
Interviewer	Ja.. jaa... het is helemaal waar.
Geïnterviewde	Keep dreaming *lachend*
Interviewer	Ja inderdaad.. *lachend* En zo'n begeleider wat doet die ten opzichte van jouw zoon specifiek? Wat heeft hij dan nodig?
Geïnterviewde	Nou toch wel toezicht.. Anders kan hij dingen gaan doen waar van je denkt... oké?..... hij heeft hier al een paar keer op het brand alarm gedrukt, bijvoorbeeld. En waarom? Waarschijnlijk omdat hij ziet van ooh leuk, dat is reactie, tegenreactie.. dus ja ik vind het wel echt.. ooh dan schaam je je echt kapot als je dat hoort. Dan denk je van ooh waarom doe je dat toch nou jongen. Heel de school in rep en roer. Dat zijn acties, dan denk van nee dat vindt ik niet zo leuk.
Interviewer	Nee dat snap ik...Dus ook wel ondernemend..?
Geïnterviewde	Uhm als hij ergens interesse in heeft. Heeft hij ergens geen interesse in, dan heeft hij zoiets van waar zou ik me druk over maken. Maar ja doen we dat niet allemaal?
Interviewer	Haha ja inderdaad. En uhm.. een stukje zelfredzaamheid van je kind, kan een VD dat bevorderen? Of zeg je van, hij is hier aan zijn plafond qua zelfredzaamheid?
Geïnterviewde	Nou ik denk als er nog rek in het plafond zit, zeer zeker. Als hij maar niet te veel betutteld wordt. En er niet teveel uit handen genomen wordt, maar wel zelfstandigheid binnen de veilige normen natuurlijk...
Interviewer	Dat hij dat wel krijgt..
Geïnterviewde	Dat hij de kans wel krijgt om dat te doen.
Interviewer	Oké en dan zie jij wel mogelijkheden in binnen een VD?
Geïnterviewde	Dat denk ik wel ja.
Interviewer	Oké mooi. *onderbreking van iemand die langs loopt* En als je kijkt naar zelfbepaling, dat is tegenwoordig heel belangrijk he, zelfbepaling, zelfregie, daar hoor je heel veel van in de zorg. Hoe kan de zelfbepaling bevorderd worden binnen een VD voor je zoon?
Geïnterviewde	Ja ik denk weer veilige.. sowieso duidelijkheid, duidelijke regels aangeven. Er moeten dan natuurlijk ook sancties tegen over staan als die regels niet nageleefd worden he.. dan moet je toch weer dat gevoel van veiligheid. Van als ik dat doe, dan gaan we dat krijgen en wil ik dat eigenlijk wel... en dan kunnen ze de beslissing nemen van ga ik dat wel doen, of niet doen. Behalve als het zo hard kriebelt dat je het niet kan weer staan, natuurlijk.
Interviewer	Oké en als je kijkt naar keuzes maken? Hoe klein die soms ook zijn. Wat zijn daar de mogelijkheden?
Geïnterviewde	Oeeh dat weet ik niet want keuzes maken is nog een beetje zwak punt bij hem. Hij heeft dingen waar hij dol op is en daar is hij ook 1000% dol op. En dingen waar hij 0% dol op is.. .ja het is hollen of stil staan het is zwart of wit. Hij wil wel eens een keertje door draven.
Interviewer	Oke en als je dan bijvoorbeeld kijkt naar wat een dagbesteding kan bieden.. *noemt een voorbeeld van keuze bieden aan hele jonge kinderen, brood beleg kiezen* Maar voor hem, hij kan misschien wel meerdere keuzes maken.
Geïnterviewde	Ja hij kan het wel ja, hij kan het wel...
Interviewer	Oké maar wat heeft hij dan nodig om het te kunnen zeg maar?
Geïnterviewde	Ja... ja dat is een hele moeilijke vraag, zelfs als ik hem voor mezelf zou moeten beantwoorden zou ik even heel hard moeten nadenken. Hele goede vraag, complimenten.

Interviewer	Dankjewel
Geïnterviewde	Ik val even stil
Interviewer	Maakt niet uit, je kan er even over denken.
Geïnterviewde	Ja.. nee ik vind dit echt een hele moeilijke. Ja zijn het nou kleine keuzes, dan kiest hij .. hij kiest natuurlijk zelf van wat wil hij op de televisie kijken..
Interviewer	Ja maar dat is al een keuze, zeker!
Geïnterviewde	Zit hij in de kamer, wil hij naar zijn kamer gaan blijft hij daar een uurtje lekker naar bruno mars luisteren, hij is bruno mars gek, dan ja dan is dat ook prima. Dus die keuzes maakt hij wel.
Interviewer	Dat is ook zeker een keuze, hij kan eigenlijk al wel zijn vrije tijd moment, mag hij zelf kiezen.
Geïnterviewde	Ja dat is waar
Interviewer	Want dat is natuurlijk.. eigenlijk is dat voor zijn zelfbepaling heel belangrijk.
Geïnterviewde	Ja,, nou dat is inderdaad waar en een jaar geleden deed hij dit inderdaad nog niet.
Interviewer	Moet je zien!
Geïnterviewde	Maar dat komt ook omdat ik dat nu meer los laat.
Interviewer	Oké,
Geïnterviewde	Want als je iemand *maakt gebaar van om armen* ja dan...
Interviewer	Maar wat betekent dat dat voor begeleiding die hem daar in gaat begeleiden? Want je zegt vorig jaar deed hij dat niet, nu wel ik laat hem meer los. Zie je dat ook in begeleiders wat zei daar in moeten doen?
Geïnterviewde	Uhm.. ja ik denk kijk naar een kind zijn mogelijkheden en kijk naar de beperkingen en pas je daar aan aan. Leg de lat net ietsje hoger, dat je denkt van nou dat is niet een enorme stap die je verwacht, maar gewoon een klein beetje dat, als hij zelf ind e gaten heeft van he, dat kon ik eigenlijk niet maar nu wel, dan heb je kans dat hij nog een trapje hoger gaat. Dus biedt mogelijkheden binnen de perken, elke keer met hele kleine stapjes.
Interviewer	Ja, oke mooi. En als je kijkt bijvoorbeeld.. hij loopt nu ook stage?
Geïnterviewde	Nee
Interviewer	Oké dat nu niet..
Geïnterviewde	Nee hij is pas 15, hij is de jongste in de klas.
Interviewer	Oh oké.. en als je dan bijvoorbeeld kijkt naar... bijvoorbeeld binnen school moeten ze misschien ook wel eens doelen stellen.. uhm.. doen jullie dat vooral als moeder en meester zijnde, of mag hij zelf ook bepalen in wat hij wil bereiken?
Geïnterviewde	Uhm.. dat is een hele goede... ja ik neem aan in de klas dat de meester en de juf wel de doelen gaat stellen van wat ze willen. Want ja ik bedoel anders zet niemand denk ik niemand wat uitspoken in de klas.
Interviewer	Nee precies. Maar je ziet bijvoorbeeld wel eens bij de stage plekken dat cliënten dan uhm.. bijvoorbeeld zelf mogen kiezen wat ze willen leren, bijvoorbeeld ik wil leren ramen zemen of ik wil leren de tafel te dekken. Ik noem maar wat.
Geïnterviewde	Oké.. op zo'n manier... het kwartje valt. Nou tegenwoordig in de 10 minuten gesprekken in de vso 3 waar hij zit, moeten de kinderen zelf ook mee werken. Dus dan moeten ze ook... de juffen en meester hebben dan voor werk gedaan, die hebben ook een gesprekje gehad van wat wil je dan en wat vind je leuk. Vind je techniek leuk, vind je koken leuk, wat zou je willen doen als je later groot bent..? Nou dat wordt natuurlijk koken, of bij Bruno mars gaan wonen één van de twee.
Interviewer	Oké maar hij vindt koken ook leuk dus.
Geïnterviewde	Ja maar dat doet hij... hij helpt me eigenlijk al jaren in de keuken. Hij is ook heel leuk in receptjes verzinnen...
Interviewer	Tsjonge wat leuk!

Geïnterviewde	Ja.. nee hij komt af en toe met dingen dat je denkt nou dat kan niet en dan probeer je het en dan is het nog lekker ook.
Interviewer	Oke wat mooi zeg, leuk. Maar hij is denk je wel in staat om die doelen.. om eigenlijk aan te geven wat hij leuk vindt?
Geïnterviewde	Nou ja, ja... Omdat dat dingen zijn die hij echt leuk vindt.
Interviewer	Oké ja. Nou dat was ook een andere vraag, doet hij wel eens helpen in het huishouden bijvoorbeeld, helpt hij wel eens mee of?
Geïnterviewde	Ja hij helpt met tafel dekken, hij kan helpen met afwassen, uhm. De school gaf aan hij wil graag helpen met schoon maken. Nou jongen leef je uit zou ik zeggen, maar ja op het moment dat ik zeg van kom op dan gaan we de douche schoon maken dan was het zoiets: " ik ga liever naar bruno mars luisteren". Dus het was meer het aanbieden dan dat hij zoiets had van dat ga ik doen.
Interviewer	*lachend* Maar bijvoorbeeld het koken, wat doet hij dan met jou mee?
Geïnterviewde	Ja uhm.. in ieder geval als ik boodschappen ga doen neem ik hem mee want wat ben ik vergeten N.? want ik ben zelf nog al een war hoofd. En dan heeft hij zoiets van ja als je dat neemt, dan moet je die kruiden erbij doen, en die en die. Oh ja dat is een goed idee. En dan komen we thuis en dan groenten wassen en snijden en in de pan doen.
Interviewer	Oke en dat hij dan ook gewoon..?
Geïnterviewde	Ja ja.. ik heb nog foto's van een jaar of wat.. nou dat is ondertussen al weer vier jaar geleden en dan zie je hem ook echt in de keuken.. hij mag nu ook sinds twee jaar mag hij helpen koken. Dus gewoon afstand, rechte armen en niet met je gezicht erboven. Nou dat gaat perfect. Hij heeft zelfs een paar weken geleden, heeft hij wentelteefjes gemaakt.
Interviewer	Ooh, en dan laat je het helemaal los?
Geïnterviewde	Nou ik sta er wel naast, want anders fikt mijn huis af. *lachend*
Interviewer	*lachend* oke, maar hij doet het dan wel zelf.
Geïnterviewde	Ja de eieren kapot en dan de melk er in en een beetje van dit en.. alleen het zout dat is het enige wat ik liever zelf doe.
Interviewer	Ja precies *lachend* anders hebben jullie dorst.
Geïnterviewde	Juist.
Interviewer	Okee wat leuk. En verder zijn zelfstandigheid in huis? Hij staat op, roep je hem of gaat de wekker af?
Geïnterviewde	Nee jaa.. we zijn meestal allebei rond zes uur wakker. Meestal komt hij even gezellig naar me toe en dan is het van, nou weetje wat ik ga ontbijt maken, ga jij even de tafel dekken?
Interviewer	Oke, dus echt een samenwerking die jullie daar in hebben.
Geïnterviewde	Ja
Interviewer	En hij kleedt zichzelf aan?
Geïnterviewde	Ja
Interviewer	En kleding kiezen? Als je het dan over keuzes hebt..
Geïnterviewde	Ja hij is dol op kleding de laatste tijd.
Interviewer	Oké maar kiest hij het zelf of leg je het klaar?
Geïnterviewde	Nou het ligt er aan als ik nou zie dat het heel erg koud is, dan heb ik zoiets van ik wil toch wel even kijken wat er ligt. Maar normaal is het zo van pak maar iets.
Interviewer	Oké dus hij doet het dan gewoon zelf.
Geïnterviewde	En zijn haar.. wat hij met zijn haar gaat doen. Dat zit altijd helemaal *doet na alsof hij voor de spiegel staat*
Interviewer	Ja dus ook wel voor zichzelf zorgen is wel wat hij doet.

Geïnterviewde	Ooh ja dat vindt hij leuk.
Interviewer	Oké en de hygiëne is dat iets waar hij ook zelf op let?
Geïnterviewde	Ja tanden poetsen doet hij zelf, ik kijk het natuurlijk wel even na. En douchen doet hij ook zelf, net de shampoo uitspoelen dan ga ik toch wel even kijken van hmmm... anders staat hij rustig een kwartier onder de douche zonder iets te doen. Dus dat is ook niet de bedoeling, maar hij kan het wel.
Interviewer	Oke dus met wat toezicht vanaf achteren, krijgt hij het wel voor elkaar.
Geïnterviewde	Ja zeker, zeker.
Interviewer	Leuk. En even een andere vraag, Wat vind je belangrijk voor je kind ten opzichte van, het deelnemen en integreren in de samenleving?
Geïnterviewde	Dat hij zichzelf kan zijn.
Interviewer	Oké en wat kan een VD daar in betekenen?
Geïnterviewde	Ja het respect en het luisteren wat ik net aan gaf en niet veroordelen.
Interviewer	Oké. En als je kijkt meedoen in de samenleving is natuurlijk ook een stukje zicht op nieuws, zicht op politiek. Is dat iets wat bij hem aansluit of zeg je van nee dat is niet wat bij hem past?
Geïnterviewde	Nou daar heb ik zelf nauwelijks interesse en vertrouwen in dus.. jaa.. hoe neem ik mensen in de maling, beloftes doen en niet nakomen. Dus ja...
Interviewer	Ja, dat is voor hem.. dat vind je niet belangrijk dat hij dat uhm...
Geïnterviewde	Nee.. nee. Ik ga stemmen om een tegenstem te doen, maar ik kan er ook niet echt wakker van liggen.
Interviewer	Oké ik snap het. En al je kijkt naar sociale activiteiten?
Geïnterviewde	Uhm.. ja ik ga heel vaak, dat doe ik eigenlijk al de laatste vijf jaar dat ik alleen met hem ben, ja ik ga overal naar toe met hem. Naar pretparken, dierentuinen, met de bus of trein ergens naar toe uhm.. ik ben altijd onderweg met hem. Naar het zwembad toe, kinderboerderij..ja eigenlijk van alles.
Interviewer	Oké dus echt wel ondernemend met hem..
Geïnterviewde	Ja absoluut
Interviewer	Oké en bijvoorbeeld, ik weet niet of dat bij jullie ooit voor komt, maar bijvoorbeeld een sociale activiteit bijvoorbeeld een buurt bbq of de bingo doen of zulke dingen, of is dat niet echt van toepassing?
Geïnterviewde	Nou daar hou ik zelf ook niet van. Ik ben nogal een einzelganger. Wat dat betreft.. als het op school is vind ik allemaal hartstikke leuk. Maar het idee dat je met buurtgenoten... nee nee dan zou ik mij heel ongelukkig voelen. En ik straal dat dan uit en dan gaat hij lopen klieren en moet ik weer achter hem aan rennen.. nee. Als je weet dat iets niet werkt moet je het niet doen.
Interviewer	Nee inderdaad en zeker als je weet dat je er allebei ongelukkig van wordt.. toch? Waarom zou je dan die moeite doen. En wat kan een VD er aan doen om het emotionele welbevinden van hem te verbeteren?
Geïnterviewde	Luisteren, respect, niet veroordelen.
Interviewer	Kijk *lachend* en emotioneel welbevinden kan ook vergroot worden door een stukje waardering. Dat is natuurlijk voor iedereen belangrijk, maar zeker ook voor deze leerlingen. En op welke manier sluit waardering het beste bij hem aan? Hoe kan je laten merken dat je hem waardeert.
Geïnterviewde	Ja uhm.. complimenten geven natuurlijk niet overladen, want dan is het net een kopje thee waar je twintig klontjes suiker in gooit en denk je van oh bah komt ze weer. Maar echt een beetje gedoseerd van nou dat vind ik echt hartstikke goed.
Interviewer	Oké dus complimenten zijn voor hem wel belangrijk.

Geïnterviewde	Ja zeker
Interviewer	Oké mooi. En welke werkzaamheden of activiteiten kunnen hem echt zo'n gevoel geven van kijk dit heb ik eens even gedaan.
Geïnterviewde	Ja koken
Interviewer	Oké dat is echt zijn ding.
Geïnterviewde	Ja koken vindt hij heel leuk. En dat hij alle liedjes van bruno mars kent en alle teksten kent en dan heeft hij echt zoiets van wow!
Interviewer	Leuk. En kan een dagbesteding.. want dat is dan zijn favoriet zeg maar die liedjes bijvoorbeeld. Vind je dat daar ook ruimte voor moet zijn binnen een dagbesteding voor zijn interesse op het gebied van muziek? Of zeg je dat is echt voor thuis
Geïnterviewde	Nou wel gedoseerd. Want er werken natuurlijk ontzettend veel mensen op zo'n dagbesteding. En wat de één leuk vindt kan een trigger zijn voor de ander. Dus ja ik heb zoiets van dagbesteding hou dat voor hem neutraal en als je een hele dag bruno mars wil luisteren of wat dan ook, doe dat dan even op je eigen kamer. Dat heb ik thuis ook wel eens dat ik zeg van nu ben ik bruno helemaal beu, ga maar even naar je kamer. Dus zijn cd staat daar en zijn dingetjes, posters aan de muur. Nou dan doet hij de deur dicht en dan is hij echt in zijn eigen wereldje. Dan zit hij daar met zijn microfoon en met zijn bruno mars hoed en helemaal verkleed zit hij in zijn kamer.
Interviewer	Mooi, dat is echt zijn ding.
Geïnterviewde	Ja en soms is het ook goed om te zeggen van ga nou maar even wat voor jezelf doen, dus toen heeft hij dat eigenlijk ontdekt. Want vorig jaar zat hij nooit op zijn kamer.
Interviewer	Oké en heeft hij dat ook nodig zo'n momentje voor zichzelf.
Geïnterviewde	Ja dat vindt hij heerlijk. Dan zit hij even in zijn eigen wereldje. Dan is hij Bruno mars, zit hij voor de spiegel met zijn microfoon en zit hij zijn haren ook zo te doen. En nou dan zit hij rustig 1 tot 1,5 uur op zijn kamer.
Interviewer	Oké en is dat ook een soort oplaadmoment?
Geïnterviewde	Ja
Interviewer	Oké en heeft hij dat ook nodig gedurende de dag? Bijvoorbeeld hier op school? Heeft hij dan ook wel eens zo'n moment dat hij even iets voor zichzelf mag doen?
Geïnterviewde	ja ik denk dat iedereen dat wel heeft. Want als je constant op hoogspanning staat..
Interviewer	Maar doet hij dat ook hier op school?
Geïnterviewde	Nou dat neem ik aan van wel, want als hij er geen zin in hebt dan..
Interviewer	Dan neemt hij gewoon dat momentje voor zichzelf *lachend* kijk goed voor jezelf zorgen, super belangrijk. En uhm.. als je kijkt naar het fysieke welbevinden, welke manier kan een VD dat bevorderen? Een stukje gezondheid, uhm..
Geïnterviewde	Ja denk dat ze niet de hele dag op één plek en één houding moeten zitten. Ja toch wel wat afwisseling. Dat het zowel geestelijk als lichamelijk dat je actief blijft en dat er een beetje variatie in zit.
Interviewer	Oké en als je kijkt naar gezonde voeding? Is dat voor hem ook belangrijk, heeft hij daar zelf zicht op?
Geïnterviewde	Nou ja... jaren geleden had hij dus echt behoorlijk overgewicht. En toen ik een paar jaar geleden toen kreeg ik de kans en toen heb ik het hele eetschema om gegoooid, nou en hij zit nu keurig op een BMI van een kind zonder Down, dus ja het gaat gewoon hartstikke goed. Veel groente, veel fruit. 's Ochtends lekker havermout met fruit, weinig koek, weinig chocola, weinig rotzooi, hij krijgt het wel maar heel gedoseerd en dat gaat perfect. En veel bewegen natuurlijk.
Interviewer	En dat vindt hij ook prima zo?
Geïnterviewde	Ja
Interviewer	En als hij nu mocht kiezen zou hij dan voor deze voeding kiezen of zou hij toch voor de koek en chips gaan?

Geïnterviewde	Ja ik denk dat het ondertussen zo ingebakken zit, want af en toe zeg ik van wat wil je eten? "spruitjes".
Interviewer	Nou heerlijk, oh mooi.
Geïnterviewde	Ja en hij vraagt ook wel eens om nasi, maar dan heb ik zo iets van als jij gewoon goed gezwommen hebt, ik vind dingen als nasi e.d. daar moet wel iets tegenover staan. Dus als hij gewoon iets heel goed heeft gedaan is het van nou goed, dan krijg jij nasi.
Interviewer	Oké en zwemmen.. hij gaat wel eens zwemmen?
Geïnterviewde	Ja ja
Interviewer	Oké en als sport of?
Geïnterviewde	Nee hoor, want hij is jaren heel bang geweest en ja nu zwemt hij dus in het diepe.
Interviewer	Oké wat mooi. En is dat een soort zwemles wat hij dan krijgt?
Geïnterviewde	Nou soort van, hij heeft twee jaar zwemles gehad 1 op 1, nou dat kost je kapitalen, maar ja hij heeft uiteindelijk heeft hij wel een zwemcertificaat gehaald, dus dat is niet helemaal een zwemdiploma, maar als hij in het water valt dan kan hij zwemmen.
Interviewer	Oké mooi.
Geïnterviewde	Ja, dus dat wordt nu gewoon een beetje bijgehouden.
Interviewer	En dat doet hij onder begeleiding?
Geïnterviewde	Ja
Interviewer	Oké En als je kijkt naar het materiele welbevinden. Thuis heeft hij bijvoorbeeld zijn kamer, maar op een VD is het natuurlijk ook belangrijk dat kinderen ten opzichte van het materiele welbevinden ja dat dat aan sluit bij hun.
Geïnterviewde	Ja... ja.. pfft ik weet niet of dat echt wel van zoveel meerwaarde is. want als het emotionele niet functioneert en je hebt een prachtig meubilair, dan kan je volgens mij beter een oud meubilair hebben wat bijna in elkaar stort, wat nog wel veilig is overigens. maar dat het emotioneel dat dat gewoon... ja dat de begeleiding goed is.
Interviewer	Oké duidelijk. Dus eigenlijk zeg je van het materiele valt eigenlijk weg ten opzichte van als het andere.
Geïnterviewde	Ja vind ik wel, dat is mijn mening.
Interviewer	ja dat is fijn, want daar vraag ik ook om he..) En uhm... wat vind je nog belangrijk dat hij gaat leren binnen een VD?
Geïnterviewde	Zelfstandigheid.
Interviewer	Oké en in welke activiteiten of?
Geïnterviewde	Dat maakt me niet uit. Als is het in punniken of in breien. Maar gewoon zelfstandigheid want dat geeft hem weer het gevoel van kijk, ik kan dat.
Interviewer	Oké mooi
Geïnterviewde	Dus ook het idee van weet je wat ik ga hier aan beginnen en dan heb ik dit nodig, dit nodig en dit nodig , het planmatig zeg maar opstellen en dan ook iets uitvoeren.
Interviewer	Oké dus je vindt het ook fijn als hij een planning kan maken voor wat hij moet gaan doen?
Geïnterviewde	Dat zou wel handig zijn want dan is hij niet altijd afhankelijk van anderen. Wel dat er toezicht moet zijn, maar dat hij dan wel lekker zijn eigen gangetje kan gaan.
Interviewer	Ja duidelijk. En wat heeft hij nodig uhm.. qua methode of.. ja als je hem bijvoorbeeld zelf die wentelteefjes wil leren maken. Hoe biedt je het hem aan dat hij dat zelf kan gaan doen? Zeg je het woord voor woord of hebben je plaatjes, of volgt hij een recept?
Geïnterviewde	Nee toen ik wentelteefjes... het grootste probleem wat hij... hij zit natuurlijk altijd te kijken hoe ik dingen doe, hij kijkt af. Ik bedoel ik ben niet van boekje erbij pakken en dit en dat of met plaatjes. Ja op school zal het prima functioneren, maar thuis, ja je bent zo op elkaar ingesteld, dus dan is de drempel gewoon wat minder groot. Het enige waar

	van ik hem een klein beetje tipjes gaf van hoe breek je een ei. Dat was wel even een dingetje, maar uiteindelijk lukte dat wel.
Interviewer	Oké dus eigenlijk is het gewoon voor en na doen
Geïnterviewde	Ja ja..
Interviewer	Dat werkt voor hem eigenlijk het best. Nou dat is denk ik ook belangrijk. Want er kan een super mooie methode verzonnen worden, later terwijl jij als moeder zegt als je het een keer voor doet, misschien 100 x voor doen dan kan hij het.
Geïnterviewde	Als hij interesse heeft kan hij het zeker.
Interviewer	Oké En als je kijkt naar zijn emotionele ontwikkelingsniveau. Op welke manier kan een VD de juiste begeleiding vinden, is dat eerst zijn niveau scannen of... zeg je als moeder vind ik het heel belangrijk dat ze daar op inspelen.
Geïnterviewde	Uhm.. ja ik denk weer observeer hoe iemand in elkaar zit, kijk naar de sterke punten en kijk naar de zwakke punten. En ga asjeblieft niet met vakjes werken. Want dat vind ik iets verschrikkelijks. IQ-testen... mijn haar gaat overeind staan. Ja nee...het zijn allemaal moment opnames en naar aanleiding van die moment opnames krijgt iemand een stempeltje opgedrukt.
Interviewer	Oké.. dus eigenlijk heb je echt een allergie voor vakjes, testen...
Geïnterviewde	Ja in het begin had ik er eigenlijk nog niet erg in, maar ik heb gewoon vooral op de basisschool heb ik dat ook gezien van he bah, want het gaat echt.. op een gegeven moment moest hij een iq- test doen en toen kwam zijn IQ op 51 uit. Die jongen die kon lezen, die jongen die kon schrijven en.. dat ik denk... 51...51... maar ja, dan heb ik zoiets als je 51 hebt.. want ik heb toen ook geprobeerd om hem op het bolwerk te krijgen, wist ik veel. Achteraf ben ik blij dat ik dat niet gedaan heb, maar dat ze zeggen van ja dat IQ moet minstens 80 zijn. Dat ik denk van oké, toen zat ik al te mopperen van he, jammer die 51 waarom? Want dit is een moment opname, dat is zo jammer. Maar nu heb ik helemaal zoiets van hou alsjeblieft op met veroordelingen, vakjes en hokjes. Wees wie je bent. We hebben allemaal onze beperkingen dus.
Interviewer	Ja en kwaliteiten..
Geïnterviewde	Ja dat bedoel ik!
Interviewer	Als ik het zo hoor is het wel een jongen die geniet van zijn dingen thuis en het samen koken enzovoort en dat hij dat ook kan.
Geïnterviewde	Ja het is een kwestie van eindeloos geduld en ook door blijven gaan. En laat iemand in zijn waarde.
Interviewer	Ja dat hoor ik veel terug, dat vindt u echt heel belangrijk, dat hij gewoon is wie hij is en dat ook mag zijn..
Geïnterviewde	Ja.
Interviewer	Ja mooi. Nou dit was al mijn laatste vraag, maar heb je zelf nog iets belangrijks toe te voegen?
Geïnterviewde	Nee volgens mij niet. Behalve dat ik vind dat het echt wel hele doordachte vragen zijn,
Interviewer	Ooh dankjewel
Geïnterviewde	Ja hele mooie vragenlijst.
Interviewer	Dankjewel.
	*interviewer bedankt nogmaals voor het mee werken en deelt een bedankje uit.